

IK HOUD VAN PAPA ÉN MAMA

*Een onderzoek naar de toepassing van de
hulpverlening bij een vechtscheiding
gericht op de communicatie tussen ouders,
ten behoeve van het welzijn van het kind*

Figuur 1: Vechtende ouders

Frouwina Rosier en Evelien Eggen

Onderzoeksopdracht jaar 4 Social Work

Academie voor Sociale Studies, Hanzehogeschool Groningen

IK HOUD VAN PAPA ÉN MAMA

Een onderzoek naar de toepassing van de hulpverlening bij een vechtscheiding gericht op de communicatie tussen ouders, ten behoeve van het welzijn van het kind

Afbeelding voorpagina:

Figuur 1. Vechtende ouderen. Overgenomen uit “Vader: 'Joop helpt kinderen bij vechtscheidingen” van Thinkstock, 2018 (<https://www.pzc.nl/walcheren/vader-joop-helpt-kinderen-bij-vechtscheidingen~aea1109c/>). Copyright 2018, Thinkstock.

Studenten: Frouwina Rosier (329677) en Evelien Eggen (327315)
Opleiding: Social Work
Opleidingsinstituut: Academie voor Sociale Studies, Hanzehogeschool Groningen
Onderzoeksopdracht jaar 4, SSVB1600

Onderzoeksdocent: Vera Heijne
Onderzoeksorganisatie: Yorneo
Afdeling: Hulp na scheiding
Opdrachtgever: Judith Horstman

Versie: 1
Aantal woorden: 14.975
Begindatum: 9 februari 2018
Inleverdatum: 7 juni 2018

AAN ALLE GESCHIEDEN OUDERS VAN NEDERLAND

Met deze brief willen wij jullie laten weten hoe wij ons voelen. 'Wij' zijn de **70.000 kinderen per jaar** die op een dag te horen krijgen dat hun ouders uit elkaar gaan. Op die dag wordt alles wat veilig en vertrouwd was ineens anders. Veel van ons moeten verhuizen, naar een andere school, wennen aan jullie nieuwe liefdes en in het ergste geval 1 van de ouders heel erg missen. **En dat doet pijn.**

We willen **ZÓ** graag allebei onze ouders in ons leven. Twee ouders die van ons houden en ons groot zien worden. Twee ouders die staan te juichen langs de lijn, trots zijn als we goeie cijfers halen en alles willen weten over ons eerste gebroken hart. Die samen op de eerste rij zitten als we examen doen en liefdevol hun eerste kleinkind vasthouden.

Weten jullie wel hoeveel verdriet we soms stiekem hebben? Als we de boodschapper moeten zijn. Als we moeten luisteren naar de gemene dingen die jullie over elkaar zeggen. Als we zien dat jullie elkaar negeren waar we bij zijn. Weten jullie wel hoe moeilijk het is om van jullie allebei te houden, terwijl dat soms van 1 van jullie niet mag? Dat we dan maar niks zeggen over hoe leuk het weekend was?

We voelen ons dan verscheurd tussen de twee mensen waar we zoveel van houden. We voelen ons soms schuldig als we het leuk hebben bij de ander. We voelen ons **verantwoordelijk voor jullie geluk**. Meestal zijn jullie zelf na een tijdje weer gelukkiger. Maar voor ons is dat vaak niet zo makkelijk. Sommigen van ons houden er heel lang last van.

Dus mogen we jullie een paar dingen vragen?

- Laat ons alsjeblieft geen kant kiezen
- Maak geen ruzie waar we bij zijn
- Zeg geen slechte dingen over elkaar tegen ons
- Geef ons de tijd om te wennen aan de nieuwe situatie
- Luister echt naar wat we te zeggen hebben
- Geef ons de ruimte om van jullie allebei te houden
- Vergeet niet dat jullie samen voor ons hebben gekozen.

Een scheiding voelt als een veilig huis dat ineens helemaal verbouwd wordt. Muren eruit, nieuwe vloerbedekking, ander behang. Eerst is het 1 grote puinhoop en dan kan er langzaam iets moois tevoorschijn komen. Laat ons rustig mee verven en vraag ons wat we van het uitzicht vinden.

Zo bouwen we **met jullie samen** aan een nieuw huis. Met hier en daar een barst of een kapotte dakpan. Maar wel warm, veilig en stevig. Een plek waar wij ons weer **THUIS** voelen.

De sleutel hebben jullie net gekregen.

Namens alle jongeren van Villa Pinedo

-X-

VILAPINEDO
de plek waar kinderen een
geschiedt maken

www.vilapinedo.nl © Villa Pinedo, 2017

Figuur 2. Aan alle gescheiden ouders van Nederland. Overgenomen uit “Scheiden... en de kinderen dan? Agenda voor actie” van Platform ‘Scheiden zonder Schade’, 2018 (<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2018/02/22/rapport-scheiden...en-de-kinderen-dan>). Copyright 2018, Platform Scheiden zonder Schade.

Voorwoord

Dit onderzoek is uitgevoerd in het kader van de opleiding Social Work aan de Academie voor Sociale Studies die deel uitmaakt van de Hanzehogeschool in Groningen. Dit onderzoek heeft plaatsgevonden bij Yorneo Hulp na scheiding. Wij vonden het een interessant onderzoek en een uitdaging om een goed resultaat neer te zetten. Daarom hebben wij er ook veel tijd aan besteed. Het was veel werk met de nodige stress en daarbij was de steun van verschillende mensen helpend. Daarom willen wij Vera Heijne bedanken voor de begeleiding en feedback gedurende het onderzoek en Judith Horstman voor haar enthousiasme en medewerking. Daarnaast willen wij de respondenten hartelijk bedanken voor hun bereidheid om mee te werken en de informatie die zij gaven, want zonder die informatie hadden wij dit onderzoek niet kunnen uitvoeren. Daarnaast hebben wij tijdens het onderzoek veel steun ervaren van onze familie en vrienden en dat heeft ons geholpen om een goed resultaat neer te zetten.

Frouwina Rosier & Evelien Eggen
7 juni 2018, Groningen

Samenvatting

Het aantal scheidingen is sinds 1960 duidelijk toegenomen in heel West-Europa. In Nederland gaan de ouders van ongeveer 70.000 kinderen scheiden per jaar en 7200 daarvan monden uit in een vechtscheiding. Het onderzoek heeft betrekking op dit probleem en is uitgevoerd in opdracht van Yorneo Hulp na scheiding. Bij Yorneo Hulp na scheiding kunnen ouders die gescheiden zijn en hun kinderen ondersteuning krijgen. Daarbij wordt de hulpverleningsvorm Ouderschap na Scheiding (ONS) toegepast, maar de jeugdzorgwerkers van Yorneo zeggen deze hulpverleningsvorm niet toe te passen zoals deze is ontwikkeld. Hierdoor is het onderzoek tot stand gekomen. Met dit onderzoek is er kennis en inzicht verschaft in hoe Yorneo ONS toepast, hoe andere jeugdzorgorganisaties dat doen en welke andere hulpverleningsvormen er zijn gericht op de communicatie tussen ouders in een vechtscheiding ten behoeve van het welzijn van het kind. Dit doel is vertaald in de volgende hoofdvraag:

‘Op welke manier passen Yorneo en andere jeugdzorgorganisaties Ouderschap Na Scheiding toe en welke andere hulpverleningsvormen zijn er, gericht op de communicatie tussen ouders in een vechtscheiding die passen bij de kennis en vaardigheden van de jeugdzorgwerkers van Yorneo, om de hulpverlening van Yorneo te optimaliseren ten behoeve van het welzijn van het kind?’

Het veldonderzoek heeft plaatsgevonden bij Yorneo Hulp na scheiding waarvan de respondenten bestonden uit tien jeugdzorgwerkers in de functie van gespecialiseerd hulpverleners en één gedragswetenschapper. Daarnaast heeft het veldonderzoek plaatsgevonden bij Elker, Jeugdhulp Friesland, Vitree en Trias waarvan ieder twee respondenten zijn geïnterviewd die de functie hadden van bemiddelaar, ouderschapsmediator en omgangscoach. Voor de interviews is het gestructureerde open interview gebruikt die een aantal vragen bevat in een vaste structuur, zodat de respondenten in hun eigen woorden antwoord konden geven. Vervolgens zijn de interviews uitgetypt, samengevat en gekoppeld aan de deelvragen. Daarna zijn de samenvattingen gelabeld per interview door middel van open labels. Dat houdt in dat het startpunt wordt gelegd bij de verzamelde gegevens en word gekeken welke labels overeenkomen. Van de overeenkomende labels zijn kernlabels gemaakt. Uit de resultaten bleek dat Yorneo, anders dan Elker, Trias en Jeugdhulp Friesland, altijd met twee gespecialiseerd hulpverleners per hulpverleningstraject werkt. Verder is er bij Yorneo eerst een kaderstellende fase om te kijken welke hulpverleningsvorm passend is. Geconcludeerd kan worden dat veel van de onderdelen van ONS door Yorneo worden toegepast. Elker past alle onderdelen van ONS toe en Jeugdhulp Friesland kijkt welke onderdelen van ONS passend zijn in de casus. Alle jeugdzorgwerkers zijn zich bewust van de impact van een vechtscheiding op het welzijn van het kind en daarom wordt daar de focus op gelegd in de hulpverlening. Vanuit het veldonderzoek zijn een aantal andere hulpverleningsvormen naar voren gekomen die passend zijn bij de kennis en vaardigheden van de jeugdzorgwerkers van Yorneo en die gericht zijn op de communicatie tussen ouders in een vechtscheiding. De aanbevelingen hebben betrekking ONS, bijscholing, vervolgonderzoek, andere hulpverleningsvormen en visie vast werken. Deze zijn geprioriteerd en worden aangereikt aan de jeugdzorgwerkers van Yorneo.

Inhoudsopgave

1.1 Context	8
1.2 Situatietanalyse.....	8
1.3 Doelstelling	9
1.4 Onderzoeksvraag.....	9
1.5 Leeswijzer	10
2. Invloed van en hulpverlening bij een vechtscheiding	11
2.1 Jeugdzorgwerker	11
2.2 Scheiding en vechtscheiding	11
2.2.1 Drie categorieën van scheiding	12
2.2.2 Definitie van een vechtscheiding.....	12
2.3 Gevolgen (v)echtscheiding op het welzijn van het kind.....	13
2.3.1 Gevolgen op de lange termijn.....	13
2.3.2 Loyaliteitsconflicten en gespleten loyaliteit	14
2.4 Gevolgen goede communicatie op het welzijn van het kind	15
2.4.1 De rol van ouders	15
2.5 Ouderschap Na Scheiding	15
2.5.1 Het doel van ONS.....	16
2.5.2 De startfase	16
2.5.3 Aanpassingsfase	16
2.5.4 Groeifase	17
2.6 Hulpverleningsvormen gericht op communicatie tussen ouders	17
2.6.1 Ouderschap blijft	18
2.6.2 De overlegscheiding	18
2.6.3 Ouderschapsonderzoek.....	18
2.6.4 No kids in the middle	18
2.6.5 Digitale hulpverleningsvormen	19
2.7 Conclusie literatuuronderzoek.....	19
3. Methode.....	21
3.1 Typering onderzoek.....	21
3.2 Respondenten	21
3.2.1 Yorneo	21
3.2.2 Andere jeugdzorgorganisaties	21
3.3 Onderzoeksinstrument.....	22
3.3.1 Gestructureerde open interview.....	22
3.4 Procedure gegevensverzameling	23
3.5 Analyseplan	23

4. Resultaten	24
4.1 Deelvraag één	24
4.1.1 Yorneo	24
4.1.2 Elker	25
4.1.3 Jeugdhulp Friesland.....	27
4.1.4 Welzijn van het kind.....	28
4.2 Deelvraag twee	28
4.2.1 Kennis en vaardigheden	28
4.3 Deelvraag drie	29
4.3.1 Elker	29
4.3.2 Jeugdhulp Friesland.....	29
4.3.3 Trias.....	29
4.3.4 Vitree	30
5. Conclusie, discussie en aanbevelingen.....	31
5.1 Conclusie	31
5.2 Discussie.....	31
5.2.1 Het gehele onderzoek	31
5.2.2 Validiteit, betrouwbaarheid en bruikbaarheid	33
5.3 Aanbevelingen.....	34
5.3.1 Aanbeveling 1: Ouderschap Na Scheiding.....	34
5.3.2 Aanbeveling 2: Bijscholing	35
5.3.3 Aanbeveling 3: Vervolgonderzoek.....	35
5.3.4 Aanbeveling 4: Andere hulpverleningsvormen.....	35
5.3.5 Aanbeveling 5: Visie vast werken	36
Literatuur	37
Bijlage A Onderzoeksinstrument Yorneo	41
Bijlage B Onderzoeksinstrument andere jeugdzorgorganisaties	43
Bijlage C Begeleidend schrijven uitstroomprofiel jeugdzorgwerker	45

1. Inleiding

In dit rapport wordt verslag gedaan van het afstudeeronderzoek dat twee studenten van de opleiding Social Work aan de Hanzehogeschool in Groningen hebben uitgevoerd. Het onderzoek heeft plaatsgevonden bij Yorneo Hulp na scheiding en heeft betrekking op de hulpverleningsvorm Ouderschap Na Scheiding (ONS) en andere hulpverleningsvormen die kunnen worden ingezet bij een vechtscheiding gericht op de communicatie tussen ouders ten behoeve van het welzijn van het kind. In dit hoofdstuk wordt de context van het onderzoek beschreven, de situatieanalyse, de doelstelling, de onderzoeksvraag, de voorvragen en de deelvragen. Afsluitend worden de verschillende onderdelen van het rapport toegelicht.

1.1 Context

Yorneo biedt hulp aan kinderen, jongeren, ouders/verzorgers, professionals in de kinderopvang en leerkrachten als er sprake is van uiteenlopende en complexe opvoed- en opgroei problemen. Yorneo werkt vanuit de visie dat het belang van het kind of de jongere en de hulpvraag van het kind, de jongere of de ouders/verzorgers centraal staat. Daarbij werkt Yorneo oplossingsgericht en denkt in mogelijkheden (Yorneo, z.d.-b). Bij Yorneo Hulp na scheiding kunnen ouders die gescheiden zijn en hun kinderen ondersteuning krijgen. Wat voorop staat tijdens de hulp zijn de belangen van het kind. De vicieuze cirkels in de communicatie tussen ouders in een vechtscheiding worden doorbroken door middel van de hulp van Yorneo. Voorbeelden van vicieuze cirkels zijn conflicten of stress in het afstemmen van afspraken en dergelijke. De jeugdzorgwerkers van Yorneo Hulp na scheiding bieden hulp door samen met ouders te zoeken naar oplossingen voor steeds terugkerende problemen, door patronen te doorbreken en ouders te begeleiden naar een zelfstandige omgangsregeling (Yorneo, z.d.-a). Verder in dit onderzoek wordt gesproken van Yorneo en daarmee wordt Yorneo Hulp na scheiding bedoeld.

Yorneo is een jeugdzorgorganisatie. De onderzoekers hebben bewust gekozen om het onderzoek binnen een jeugdzorgorganisatie uit te voeren, omdat één van de onderzoekers het uitstroomprofiel jeugdzorgwerker volgt. Het begeleidend schrijven dat voor het uitstroomprofiel is geschreven is te vinden bijlage C.

1.2 Situatieanalyse

Sinds 1960 is het aantal scheidingen in alle West-Europese landen duidelijk gestegen, ook in Nederland (Kneip & Bauer, 2009). In de Westerse wereld loopt één op de drie huwelijken uit in een echtscheiding (Dijkstra, 2016). In Nederland gaan de ouders van circa 70.000 thuiswonende kinderen scheiden en circa 16.000 kinderen hebben daar erg veel last van. Ongeveer elk kwartier krijgt een kind in Nederland te horen dat zijn ouders gaan scheiden (Van Leeuwen, 2017). Van de ouders die gaan scheiden lukt het circa 20 procent niet om afspraken te maken over de zorg voor het kind, verdeling van geld en goederen en alimentatie. Bij circa 7200 scheidingen per jaar in Nederland escaleren deze situaties dusdanig dat deze uitmonden in een vechtscheiding (Platform 'Scheiden zonder Schade,' 2018). Bij een vechtscheiding worden ouders volledig in beslag genomen door hun eigen strijd en daardoor hebben zij geen oog meer voor de belangen van het kind (de Rechtspraak, z.d.). “De negatieve effecten van deze zeer conflictueuze scheidingen – vechtscheidingen – zijn voor kinderen aanzienlijk” (Spruijt en Kormos, 2014, p. 73). Een vechtscheiding wordt gezien als een vorm van psychisch geweld (Van Lawick, 2012). Als er bij een vechtscheiding sprake is van (huiselijk) geweld en het kind daar getuige van is valt dit in Nederland onder kindermishandeling (Van Lawick, 2012; Zoon & Anthonijsz, 2015). Kinderen kunnen door een vechtscheiding emotioneel verwaarloosd raken en zich angstig en eenzaam voelen (Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, z.d.).

Steeds meer professionals zoals in de (gezondheids)zorg, de hulpverlening en het onderwijs krijgen te maken met de problematiek van ouders en hun kinderen die voortkomen uit een (v)echtscheiding. Dit geldt ook voor jeugdzorgwerkers (Spruijt & Kormos, 2014). Hulpverlening is belangrijk om de belangen van de ouders en het kind duidelijk te krijgen waardoor de ernst van de problemen beperkt kan blijven (Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, z.d.).

ONS is een hulpverleningsvorm die toegepast kan worden in de hulpverlening aan ouders die in een vechtscheiding zitten en gericht is op de communicatie ten behoeve van het welzijn van het kind. Deze hulpverleningsvorm bestaat uit drie fasen en in iedere fase vinden gesprekken plaats met de ouders. Het doel van ONS is om ervoor te zorgen dat ouders op een constructieve manier met elkaar kunnen overleggen en samenwerken (Haar & Mellema, 2015). Bij Yorneo wordt ONS toegepast in de hulpverlening aan ouders die in vechtscheiding zitten, maar volgens de jeugdzorgwerkers wordt ONS niet toegepast zoals deze is ontwikkeld. Zij zeggen op verschillende momenten af te wijken van ONS en vallen dan terug op eigen kennis en vaardigheden, omdat zij het lastig vinden om ONS in de praktijk toe te passen (persoonlijke communicatie, 4 december 2017). Het niet doorlopen van ONS zoals het is ontwikkeld is nadelig, omdat de werking ervan dan waarschijnlijk verminderd. Dat gaat ten koste van het doel en daarmee draagt het niet bij aan het welzijn van het kind. Daarnaast willen de jeugdzorgwerkers zicht krijgen op andere hulpverleningsvormen die kunnen worden ingezet bij een vechtscheiding en gericht zijn op de communicatie tussen ouders. Daarom willen zij dat er onderzocht wordt hoe ONS wordt toegepast en welke andere hulpverleningsvormen er zijn die zij mogelijk kunnen inzetten in het hulpverleningsproces (persoonlijke communicatie, 4 december 2017).

1.3 Doelstelling

Het doel van het onderzoek is:

‘Kennis en inzicht verschaffen in de toepassing van Ouderschap Na Scheiding bij Yorneo en andere jeugdzorgorganisaties en in andere hulpverleningsvormen die gericht zijn op de communicatie tussen ouders in een vechtscheiding, die passen bij de kennis en vaardigheden van de jeugdzorgwerkers van Yorneo, zodat de hulpverlening van Yorneo geoptimaliseerd kan worden ten behoeve van het welzijn van het kind.’

1.4 Onderzoeksvraag

De onderzoeksvraag luidt als volgt:

‘Op welke manier passen Yorneo en andere jeugdzorgorganisaties Ouderschap Na Scheiding toe en welke andere hulpverleningsvormen zijn er, gericht op de communicatie tussen ouders in een vechtscheiding die passen bij de kennis en vaardigheden van de jeugdzorgwerkers van Yorneo, om de hulpverlening van Yorneo te optimaliseren ten behoeve van het welzijn van het kind?’

Voorvragen

- Wat wordt er verstaan onder de functie jeugdzorgwerker?
- Wat wordt er verstaan onder een scheiding en een vechtscheiding?
- Wat zijn de gevolgen van een (v)echtscheiding tussen ouders op het welzijn van het kind?
- Wat zijn de gevolgen van goede communicatie tussen gescheiden ouders op het welzijn van het kind?
- Wat houdt Ouderschap Na Scheiding in?

- Welke hulpverleningsvormen kunnen er naast Ouderschap Na Scheiding worden geboden bij een vechtscheiding gericht op de communicatie tussen ouders?

Deelvragen

- Op welke manier wordt Ouderschap Na Scheiding toegepast door Yorneo en door andere jeugdzorgorganisaties ten behoeve van het welzijn van het kind?
- Over welke kennis en vaardigheden beschikken de jeugdzorgwerkers van Yorneo?
- Welke andere hulpverleningsvormen passen andere jeugdzorgorganisaties toe bij een vechtscheiding gericht op de communicatie tussen ouders die passen bij de kennis en vaardigheden van de jeugdzorgwerkers van Yorneo?

1.5 Leeswijzer

In hoofdstuk twee wordt het literatuuronderzoek beschreven. Hierin worden de voorvragen van het onderzoek beantwoord en wordt input verkregen voor het veldonderzoek. Het derde hoofdstuk bestaat uit de methode van onderzoek. Hierin worden de typering van het onderzoek, de respondenten, de onderzoeksinstrumenten, de gegevensverzameling en het analyseplan beschreven. In het vierde hoofdstuk worden de resultaten van het veldonderzoek beschreven. In het laatste hoofdstuk bevinden zich de conclusie, discussie en aanbevelingen. De onderzoeksinstrumenten die zijn gebruikt bij het veldonderzoek zijn te vinden in bijlage A en B.

2. Invloed van en hulpverlening bij een vechtscheiding

In dit hoofdstuk wordt beschreven wat het beroep jeugdzorgwerker inhoudt en worden de termen echtscheiding en vechtscheiding gedefinieerd. Verder worden de gevolgen van een (v)chtscheiding voor het welzijn van het kind beschreven en worden de gevolgen van goede communicatie tussen ouders voor het welzijn van het kind beschreven. In paragraaf 2.5 wordt ONS uitgelegd en in de laatste paragraaf worden verschillende hulpverleningsvormen beschreven die gericht zijn op de communicatie tussen ouders in een vechtscheiding.

2.1 Jeugdzorgwerker

In dit onderzoek worden de professionals die werkzaam zijn bij Yorneo en bij andere jeugdzorgorganisaties aangeduid als jeugdzorgwerkers. Daarom wordt de term jeugdzorgwerkers in dit hoofdstuk gedefinieerd, zodat duidelijk is wat het beroep inhoudt. Jeugdzorgwerkers zorgen namens de samenleving en de overheid voor kinderen en jongeren als hun ouders of verzorgers daarom vragen of als het henzelf niet lukt. Dit doen zij om ervoor te zorgen dat de kinderrechten gerespecteerd worden en de kinderen en jongeren tot hun recht komen. Daarnaast moeten kinderen en jongeren beschermd worden als dat nodig is en moeten zij zich zo goed mogelijk kunnen ontwikkelen tot gezonde zelfstandige volwassenen die verantwoordelijkheid kunnen nemen voor zichzelf, hun omgeving en de samenleving. Daarbij staan veiligheid, bescherming en een gezonde ontwikkeling aan kinderen en jongeren centraal. Jeugdzorgwerkers dienen te beschikken over een aantal professionele en persoonlijke kwaliteiten, namelijk: betrokken en betrouwbaar zijn, lastige beslissingen kunnen nemen, doortastend kunnen handelen, bezonnen zijn, zelfstandig oordeelsvermogen hebben en kunnen werken in overleg met cliënten en collega's (BPSW Beroepsvereniging van Professionals in Sociaal Werk, 2016).

Jeugdzorgwerkers ondersteunen bij regievoeren, werken samen met de kinderen, jongeren en ouders, ondersteunen bij het versterken van netwerk, werken interdisciplinair samen met en rond de kinderen, jongeren en ouders en nemen de regie (deels en tijdelijk) over. Verder stelt de jeugdzorgwerker het belang van de cliënt voorop in de samenwerking met collega's en andere organisaties en legt de jeugdzorgwerker duidelijk uit wanneer hij/zij over of voor de cliënt beslist en waarom hij/zij dat doet (Van Alten, Berger, Derksen, & Rondeel, 2017).

2.2 Scheiding en vechtscheiding

Het is voor dit onderzoek belangrijk om de term vechtscheiding te definiëren en te onderscheiden van een echtscheiding. Daarmee wordt duidelijk waar het onderzoek over gaat en wanneer er sprake is van een vechtscheiding. De term scheiding verwijst naar de beëindiging van een relatie tussen twee partners die samenwonen. Daaronder vallen zowel een echtscheiding als een scheiding tussen partners die niet gehuwd zijn (Zoon & Anthonijsz, 2015). In artikel 150 en 151 van het burgerlijk wetboek wordt beschreven dat een echtscheiding wordt uitgesproken op het verzoek van één of beide echtgenoten. Wanneer dit verzoek wordt in gediend, wordt de echtscheiding uitgesproken als het huwelijk duurzaam ontwricht is (Burgerlijk Wetboek Boek 1, 2018, artikel 150 & 151). Geregistreerd partnerschap eindigt als één of beide partners dat willen. Zij moeten daarbij een gedateerde verklaring kunnen tonen die door henzelf en één of meerdere advocaten of notarissen is ondertekend waaruit blijkt dat en op welk tijdstip het geregistreerd partnerschap is beëindigd (Burgerlijk Wetboek Boek 1, 2018, artikel 80c). In het United Nations Demographic Yearbook wordt een scheiding gedefinieerd als een legale beëindiging van het huwelijk waarbij beide partijen het recht krijgen om te hertrouwen (González-Val & Marcén, 2011).

2.2.1 Drie categorieën van scheiding

Scheidingen zijn te verdelen in drie categorieën. De eerste categorie zijn de ex-partners die min of meer in harmonie afspraken kunnen maken waar zij beiden tevreden over zijn. Ex-partners kunnen dan hun boosheid, teleurstelling en verlies verwerken en hun verbinding als ouders en betrokkenheid bij het kind vormgeven. Zij houden het belang van het kind voor ogen. Op die manier laten zij aan het kind zien dat hij/zij ertoe doet waardoor het kind niet alleen slachtoffer is, maar betekenis kan geven aan de scheiding. Daardoor kan het kind de scheiding begrijpelijk maken voor zichzelf (Johnston, Roseby, & Kuehnle, 2009; Van Lawick & Visser, 2015). Categorie twee zijn de ex-partners die op het randje van een vechtscheiding zitten. De emoties lopen hoog op, zij kunnen alleen communiceren met professionele begeleiding en het is moeilijk om afspraken te maken. De derde categorie zijn de ex-partners die in een vechtscheiding zitten (Baracs & Vreeburg-Van der Laan, 2014). Dit onderzoek heeft betrekking op ouders in de derde categorie. In dit onderzoek wordt verder gesproken van ouders in plaats van ex-partners, omdat de nadruk ligt op het welzijn van het kind. Als ex-partners samen een kind hebben zijn zij automatisch ouders en daarom is de keuze gemaakt om te spreken van ouders.

2.2.2 Definitie van een vechtscheiding

Over de definitie van een vechtscheiding bestaan meningsverschillen onder professionals. Hoe ernstig en hoe vaak moet er strijd zijn en van wat voor soort conflicten moet sprake zijn? Conflicten kunnen juridisch, verbaal en/of fysiek zijn en ze kunnen over elkaar gaan (ouders onderling) en/of over het kind. Daarnaast zijn er meningsverschillen onder professionals over de feiten die aanwezig moeten zijn, zoals betrokken hulpverlening en juridische procedures (Schoemaker, Kruijff, Visser, Lawick, & Finkenaar, 2016).

Een vechtscheiding kan ontstaan wanneer de ouders stagneren in de tweede fase van het verwerkingsproces. Dat is de fase van acceptatie waarin zij eigenlijk zouden moeten beginnen aan een nieuw leven en de nieuwe situatie zouden moeten accepteren, maar dat lukt hen niet (Van de Ven, 2009). In een vechtscheiding gaan de ouders dusdanig op in de strijd dat zij zich niet meer bewust zijn van het welzijn van het kind. Zij zijn ervan overtuigd dat zij moeten strijden in het belang van het welzijn van het kind. Vanwege de liefde voor hun kind willen zij hem/haar beschermen tegen het schadelijke gedrag van de andere ouder. Stoppen met de strijd voelt voor hen als het in de steek laten van hun kind en daarom gaan zij ermee door (Lawick & Visser, 2015). De communicatie tussen ouders in een vechtscheiding verloopt uitsluitend conflictueus en zij willen de andere ouder opzettelijk pijn doen. Daarbij zien zij niet meer het belang van de ander en die van het kind en staan zij continu in de vechstand (Baracs & Vreeburg-Van der Laan, 2014). Zoon en Anthonijsz (2015) onderschrijven dit door te stellen dat er van een vechtscheiding gesproken kan worden als het zeer conflictueus verloopt en ouders in een juridische strijd blijven zitten. Verder beschrijven Johnston en Roseby (in Levite & Cohen, 2011, p. 46) de volgende kenmerken van een vechtscheiding: er worden rechtszaken aangespannen tegen elkaar, de relatie tussen ouders wordt gekenmerkt door veel woede, vijandigheid en wantrouwen, er kan verbale en/of fysieke mishandeling voorkomen, er zijn vaak en veel meningsverschillen en communicatieproblemen over de zorg voor het kind. Als grootste kenmerk van een vechtscheiding noemen Johnston en Roseby (in Levite & Cohen, 2011, p. 46) dat de ouders zich moeilijk kunnen richten op het welzijn van het kind en dat zij dat belang moeilijk los kunnen zien van hun eigen belang. Daarnaast zijn zij niet in staat om het kind te beschermen tegen hun eigen emotionele problemen en woede of tegen hun strijd onderling.

2.3 Gevolgen (v)echtscheiding op het welzijn van het kind

In dit onderzoek staat het welzijn van het kind centraal en daarom is het belangrijk om te benadrukken wat de gevolgen zijn van een (v)echtscheiding op het welzijn van het kind. In deze paragraaf wordt de v tussen haakjes gezet, omdat de gevolgen gelden voor zowel een echtscheiding als een vechtscheiding. Een (v)echtscheiding is voor alle betrokkenen schadelijk, maar voor de kinderen het meest (Fagan & Churchill, 2012). Zo beschrijft Driesen (2011) dat ieder kind een rouwproces doormaakt na de scheiding van zijn/haar ouders. Een rouwproces kan twee jaar duren en kenmerkt zich door een aantal fasen. In de eerste fase laat het kind voornamelijk rustig gedrag zien. In de tweede fase laat het kind heftig gedrag zien en in de derde fase kunnen sombere gevoelens voorkomen. In de vierde en laatste fase vindt de aanvaarding plaats. Het kind accepteert, voor zover mogelijk, de echtscheiding van zijn ouders (Driesen, 2011). In een (v)echtscheiding kunnen ouders erg in beslag worden genomen door hun eigen verdriet waardoor zij niet altijd oog hebben voor het kind. Het kind kan gevoelens van angst, verwardheid en verdriet ervaren, maar tegelijkertijd ook opgelucht zijn dat de ruzies voorbij zijn (Geurts, Chênevert, & Anthonijsz, 2009).

Een kind van gescheiden ouders heeft geen controle over de (v)echtscheiding en het kind heeft daardoor de neiging om een vermijdende copingstrategie toe te passen. Hij of zij gaat het probleem dan negeren, blijft hangen in negatieve emoties, gaat mensen ontwijken die hem/haar aan de scheiding doen denken en houdt zichzelf voor dat zijn/haar ouders niet gescheiden zijn (Van der Ploeg, 2014). Verder blijken kinderen van gescheiden ouders gemiddeld meer problemen te hebben op het gebied van schoolprestaties, gedrag, psychologisch en emotioneel welbevinden, zelfbeeld en sociale relaties volgens Amato en Clement (in Geurts et al., 2009, p. 31). Spruijt beschrijft (in Geurts et al., 2009, p. 31) dat ongeveer 30 procent van de kinderen met gescheiden ouders last heeft van depressieve- en angstgevoelens, delinquent en agressief gedrag vertoont, rookt en softdrugs gebruikt en minder presteert op school. Deze problemen komen volgens Spruijt en Kormos en Van der Valk en Spruijt (in Duijvestijn & Noordink, 2013, p. 10) vooral voor als de ouders hevige en chronische conflicten hebben of er meerdere stressvolle gebeurtenissen tegelijk plaatsvinden. Hier is sprake van bij een vechtscheiding. Als ouders blijven hangen in wrok en agressie worden de negatieve gevolgen nog groter, omdat ouders het kind niet de hulp kunnen bieden die het kind nodig heeft. De conflicten die plaatsvinden na de scheiding kunnen dan nog schadelijker zijn voor het kind dan de scheiding zelf (Van der Ploeg (2014). Daarnaast bestaat het risico dat het negatieve gedrag van ouders wordt overgenomen door het kind en dat hij/zij geen goede constructieve communicatievaardigheden leert (Gaffel, 2010).

In een (v)echtscheidingssituatie bestaat volgens Aelen (in Aelen, Beuvers, Van Veggel, Van Ormondt, & Samson, 2013, p. 170) het risico dat een ouder op het kind gaat leunen als de ouder de scheiding niet goed verwerkt, eronder lijdt en vroeger emotioneel verwaarloosd is. Er is dan sprake van parentificatie en dit is schadelijk, omdat het kind dan in belangrijke mate voor zijn of haar ouder zorgt. Het rollenpatroon is structureel omgekeerd, want de ouder zorgt niet in de eerste plaats voor het kind maar het kind zorgt voor de ouder. Het kind voorziet in de behoeften van de ouder waar de ouder zelf niet of onvoldoende in kan voorzien (Van Ieperen-Schelhaas & Verharen, 2011).

2.3.1 Gevolgen op de lange termijn

Spruijt beschrijft (in Geurts et al., 2009, p. 31) dat er bij een vechtscheiding geen nieuwe veilige situatie ontstaat voor het kind waarin hij/zij alle veranderingen kan verwerken en daardoor stagneert hij/zij in zijn of haar ontwikkeling. Als het kind niet goed omgaat met de emoties, die niet verwerkt en de scheiding niet accepteert kan dat hem als volwassene nog problemen opleveren.

Volwassen kinderen van ouders die in een (v)chtscheiding hebben gezeten gaan twee keer zo vaak scheiden als volwassenen waarvan de ouders niet zijn gescheiden. Ook in Zweden blijkt dat de gevolgen van een (v)chtscheiding voor kinderen tot in de volwassenheid doorklinken. Amato beschrijft daarover (in Gähler, Hong & Bernhardt, 2009, p. 6) dat volwassen kinderen van gescheiden ouders een minder geïdealiseerd en romantisch beeld hebben van het huwelijk dan volwassen kinderen waarvan de ouders nog bij elkaar zijn. Verder beschrijft Amato (in Gähler, Hong & Bernhardt, 2009, p. 6) dat volwassen kinderen van gescheiden ouders minder voordelen zien van het huwelijk, voorzichtiger zijn met het opbouwen van gemeenschappelijke goederen en een echtscheiding zien als een goede oplossing voor huwelijksproblemen. Ook voelen volwassen kinderen van gescheiden ouders zich minder verplicht om in een huwelijk te blijven waarvan zij ongelukkig worden dan volwassen kinderen waarvan de ouders nog bij elkaar zijn.

2.3.2 Loyaliteitsconflicten en gespleten loyaliteit

Ruzies tussen ouders zijn beangstigend voor het kind en kunnen schadelijk zijn, want het kind voelt zich niet meer veilig en het onderlinge vertrouwen is beschadigd (Spruijt & Kormos, 2014). Daarom zoekt het kind troost en bescherming, maar zijn of haar ouders bieden dat niet. Het kind moet dan ergens anders troost zoeken of is op zichzelf aangewezen. Daarnaast wil het kind niet kiezen tussen de ouders en wordt hij/zij daardoor verscheurd (Van Lawick, 2012). Dit kan leiden tot (ernstige) loyaliteitsconflicten. Ook een ouder die negatief praat over de andere ouder kan zorgen voor loyaliteitsproblemen bij het kind (Spruijt & Kormos, 2014). Door loyaliteitsproblemen kan het kind opstandig en onhandelbaar gedrag laten zien of stil en teruggetrokken zijn en hij/zij kan slaap, - eet- en/of concentratiestoornissen ontwikkelen (Van Lawick, 2012).

Als één van de ouders een verbond aangaat met het kind tegen de andere ouder dan ontstaat er bij het kind gespleten loyaliteit. Het kind mag dan van de ene ouder de liefde van de andere ouder niet ontvangen of de ene ouder onthoudt het kind die liefde. Gespleten loyaliteit is een gevaar voor de geestelijke gezondheid van het kind en de meest ernstige vorm hiervan is Parent Alienation Syndrome (PAS) (Aelen et al., 2013). Er is sprake van PAS als het kind een van de ouders afwijst door de continue negatieve beïnvloeding van de andere ouder. Een kenmerk van PAS is een lastercampagne tegen de afgewezen ouder waarbij de argumenten die het kind noemt zwak en absurd zijn. Daarnaast heeft het kind geen last van tegenstrijdige gevoelens, de afgewezen ouder is helemaal slecht en de ander is helemaal goed. Het kind steunt de ouder waar hij/zij woont en zegt dat het afwijzen van de ander zijn eigen keuze is. Deze afwijzing vertelt het kind echter in taal dat is ingestudeerd en niet past bij zijn/haar leeftijd. Een ander kenmerk van PAS is dat het kind vijandig is tegenover de familie van de afgewezen ouder. Voorwaarden om van PAS te kunnen spreken is dat het kind continu beïnvloed wordt door de ouder waar hij/zij woont en dat hij/zij zelf actief bijdraagt aan de afwijzing. Zo verzint een kind zonder schuldgevoel de meest gekke argumenten om anderen ervan te overtuigen dat hij of zij niet met de afgewezen ouder wil omgaan. De ouder waar het kind woont hoort dat aan zonder in te grijpen en zegt dingen als: ‘van mij mag hij/zij met de ander omgaan, maar zoals je hoort wil hij/zij dat zelf niet’ (Spruijt & Kormos, 2014).

Beschermende factoren

Er zijn een aantal factoren die de negatieve gevolgen van een (v)chtscheiding voor het kind kunnen verlichten en daarmee beschermend werken voor het welzijn van het kind. Dit zijn ouders die betrokken zijn, een goede band hebben met familie en vrienden, minder conflicten hebben en de copingstrategie die het kind gebruikt (Bastais, Van Peer, & Mortelmans, 2012).

2.4 Gevolgen goede communicatie op het welzijn van het kind

In deze paragraaf worden de gevolgen van goede communicatie tussen ouders op het welzijn van het kind beschreven. Deze informatie is belangrijk, omdat binnen dit onderzoek de nadruk ligt op hulpverlening gericht op de communicatie tussen ouders in een vechtscheiding ten behoeve van het welzijn van het kind. Met de informatie in deze paragraaf wordt benadrukt waarom goede communicatie tussen ouders belangrijk is.

2.4.1 De rol van ouders

Een echtscheiding is altijd moeilijk voor kinderen, maar er is gebleken dat het met de meeste kinderen na verloop van tijd weer goed gaat. Dit geldt vooral voor de kinderen waarvan de ouders hun onderlinge ruzies kunnen beheersen (Spruijt & Kormos, 2014). Veel van het gedrag van het kind na de (v)echtscheiding hangt samen met de manier waarop ouders met de situatie omgaan. De strubbelingen en conflicten hebben soms meer impact dan de echtscheiding zelf. Daarom is het belangrijk dat ouders zonder haat en nijd uit elkaar gaan en met elkaar in gesprek blijven, voornamelijk als het over de opvoeding gaat (Van der Ploeg, 2014). Wanneer ouders hun onderlinge communicatie verbeteren kan dit leiden tot afname van het disfunctionele opvoedgedrag van beide ouders en daarmee kunnen beginnende gedragsproblemen bij het kind worden voorkomen (Leijten, Overbeek, & Janssens, 2013). Een positieve factor die ervoor kan zorgen dat de problemen voor het kind rondom de echtscheiding verminderen is positieve communicatie tussen ouders. Het is belangrijk dat ouders rustig met elkaar praten zonder elkaar verwijten te maken. Zij moeten elkaar de ruimte geven om dingen uit te spreken en hun emoties te tonen met het doel om samen afspraken te kunnen maken over het kind (Anthonijsz, Spruijt, & Zwikker, 2017).

De ontwikkeling van kinderen met gescheiden ouders verloopt goed wanneer ouders in staat zijn om met elkaar samen te werken (Van Lawick, 2012). Ouders moeten het goede voorbeeld geven en hun best doen om onderlinge ruzies te vermijden, zeker wanneer het kind in de buurt is. Als ouders in staat zijn hun ruzies te beheersen en met elkaar in contact te blijven over het kind zijn er minder negatieve gevolgen voor het kind (Geurts et al., 2009). Aan ouders is het de taak om elkaar op de hoogte te houden van belangrijke gebeurtenissen in het leven van hun kind zoals cijfers, schoolzaken en vriendjes en vriendinnetjes. Daarnaast heeft het kind beide ouders nodig als voorbeeld (Van de Ven, 2009). Conflicten goed oplossen door bijvoorbeeld te zoeken naar overeenkomsten is goed voor het welzijn van het kind. Als ouders dit doen kunnen de gevolgen voor het kind verzacht worden, al kunnen die niet altijd worden voorkomen (Spruijt & Kormos, 2014). Kinderen die ervaren dat hun ouders goed communiceren leren interpersoonlijke vaardigheden, om te gaan met conflicten en compromissen te sluiten (Gaffel, 2010). Ouders kunnen het beste alleen contact hebben als zij iets moeten doorgeven of bespreken en het kind niet betrekken bij onderlinge kwesties, want het is voor het kind onprettig als ouders negatief over elkaar praten. Ouders kunnen het beste op een transparante manier over de andere ouder praten (Spruijt & Kormos, 2014). Ouders moeten het gevoel hebben dat de ander open staat voor hen en dat zij op elkaar kunnen rekenen. Dit alles doen zij voor het kind, want het welzijn van het kind staat centraal (Aelen et al., 2013).

2.5 Ouderschap Na Scheiding

Ouderschap Na Scheiding (ONS) is een hulpverleningsvorm voor ouders en kinderen die in een vechtscheiding zitten. Het is een hulpverleningsvorm waarbij ouders omgangsbemiddeling krijgen, omdat zij niet zelfstandig met elkaar kunnen samenwerken in de opvoeding van hun kinderen (Van de Haar & Mellema, 2015). De jeugdzorgwerkers van Yorneo zetten ONS in bij ouders die in een vechtscheiding zitten.

Zij wijken echter op verschillende momenten af van ONS, omdat zij het lastig vinden om deze hulpverleningsvorm in de praktijk toe te passen. Informatie over ONS is belangrijk voor dit onderzoek, omdat de lezer deze informatie nodig heeft om het onderzoek en het onderzoekinstrument te kunnen begrijpen. Daarom wordt in deze paragraaf uitleg gegeven over ONS.

2.5.1 Het doel van ONS

Het hoofddoel van ONS is dat ouders op een constructieve manier met elkaar kunnen overleggen en samenwerken ten behoeve van het welzijn van het kind. Constructief betekent dat ouders met respect voor elkaar kunnen praten en overleggen met als doel het eens te worden over inhoudelijke zaken rondom omgang en andere belangrijke zaken rondom het kind. Daardoor kan het kind zonder enige belemmering contact hebben met beide ouders. Tijdens het hulpverleningstraject worden ouders bijgestaan door één bemiddelaar, de jeugdzorgwerker. Het hulpverleningstraject van ONS bestaat uit drie fasen. In totaal vinden maximaal tien gesprekken plaats van gemiddeld één tot anderhalf uur. Met uitzondering van de eerste twee gesprekken, die in dezelfde week plaatsvinden, worden de gesprekken om de twee weken gevoerd op een neutrale locatie (Van de Haar & Mellema, 2015). In de volgende subparagrafen worden de fasen beschreven.

2.5.2 De startfase

Allereerst vindt er een individueel gesprek plaats met beide ouders. Tijdens dit gesprek ligt de focus op kennismaking, het opbouwen van een werkrelatie en het uitleggen van het hulpverleningstraject. Ouders kunnen hun persoonlijke verhaal vertellen over wat zij van de situatie vinden en/of de ontstane problemen en de oorzaak daarvan. Daarnaast worden de risico's in kaart gebracht, worden er afspraken gemaakt tussen de bemiddelaar en de ouders en wordt het hulpverleningsplan opgesteld. Tijdens dit eerste gesprek worden de gespreksafspraken kaart en de verwerkingskromme-kaart geïntroduceerd. Deze zijn respectievelijk bedoeld om te komen tot een respectvol overleg en om het (emotionele) proces te visualiseren, gebaseerd op het rouwproces van ouders (Van de Haar & Mellema, 2015). Rouw vanwege een scheiding heeft een even grote impact op mensen als rouw na het overlijden van iemand. Zo kunnen ouders die in een rouwproces zitten na een scheiding te maken krijgen met onder andere concentratieproblemen of een stoornis in het geheugen (Neijenhuis, 2015).

Eigen-verhaal gesprek

In de startfase vinden één of twee eigenverhaalgesprekken plaats. Daarin krijgen ouders de kans hun beleving van de vechtscheiding aan elkaar te vertellen. Het is de bedoeling dat ouders in dit gesprek naar elkaar luisteren zonder elkaar te onderbreken, zodat zij elkaar geen (negatieve) feedback kunnen geven (Van de Haar & Mellema, 2015). Volgens Gillavry (in Van de Haar & Mellema, 2015, p. 7) zorgt het eigenverhaal-gesprek ervoor dat ouders het strijden kunnen loslaten en daardoor ruimte krijgen om het over het kind te hebben en afspraken te maken. Nadat ouders hun negatieve beleving hebben besproken, is het de bedoeling dat zij positieve punten van elkaar benoemen. Dit wordt gedaan, omdat ouders ooit een liefdesrelatie met elkaar zijn aangegaan en er vanuit wordt gegaan dat de positieve punten daarin een rol speelden (Van de Haar & Mellema, 2015).

Beide ouders krijgen na het eigen-verhaalgesprek een document mee waarin de verschillen tussen oudertaal en strijdtaal worden beschreven. Een voorbeeld van strijdtaal is elkaar verwijten maken en een voorbeeld van oudertaal is spreken vanuit de eigen beleving (Van de Haar & Mellema, 2015).

2.5.3 Aanpassingsfase

Als de startfase is afgerond wordt er overgegaan naar de aanpassingsfase. In deze fase onderzoekt de bemiddelaar of beide ouders de geschiedenis achter zich kunnen laten en verder kunnen gaan.

Met verder gaan wordt bedoeld dat ouders gezamenlijk met behulp van de bemiddelaar kunnen gaan werken aan hun gestagneerde emoties en dat zij het onderlinge (gestagneerde) contact overzichtelijk kunnen maken. Aan het begin van deze fase worden drie vragen aan ouders gesteld. Wanneer ouders op deze vragen 'ja' antwoorden kan het hulpverleningstraject worden voortgezet. Als ouders deze vragen met 'nee' beantwoorden kan er een stap terug worden gedaan in het traject of kan het traject worden stopgezet. Wanneer ouders verder gaan in het hulpverleningstraject worden de punten die ouders belangrijk vinden meegenomen en geoefend in de gesprekken. In deze fase bewaakt de bemiddelaar de eigen verantwoordelijkheid van ouders en wijst hen hier ook steeds op terug. Als ouders constructief met elkaar kunnen communiceren kunnen hun kinderen vanaf zeven jaar in deze fase betrokken worden met toestemming van ouders. Wanneer dat gebeurt begint het gesprek gezamenlijk met ouders en het kind. Daarna gaat het kind alleen in gesprek met de bemiddelaar om zijn zorgen en wensen voor de toekomst in kaart te brengen (het kindgesprek). Na dit gesprek komen ouders er weer bij en dan wordt aan ouders verteld wat het kind heeft aangegeven. In deze fase vinden verder de blokkadegesprekken plaats waarin wordt gekeken naar de (emotionele) blokkades bij ouders. Ouders krijgen beiden de beurt om hun blokkades aan de ander te vertellen. Wanneer alle blokkades overzichtelijk zijn gemaakt, wordt er per blokkade benoemd wat de ouders anders zouden willen en wordt er gekeken naar mogelijke oplossingen. Daarnaast krijgen ouders psycho-educatie in deze fase. Zij krijgen daarmee onder andere uitleg over de (negatieve) gevolgen van de vechtscheiding voor het kind (Van de Haar & Mellema, 2015).

2.5.4 Groeifase

Vanuit de aanpassingsfase gaat het hulpverleningstraject verder in de groeifase. Hierin is er groei te zien bij ouders wat zich uit in het overleg, het onderling vertrouwen en de stappen die beide ouders nemen. Er is echter een kans op terugval en daar wordt in deze fase rekening mee gehouden. Daarom maken ouders een plan waarin staat wat zij doen bij terugval, want in deze fase kunnen zich nieuwe situaties voordoen waarbij er onderlinge boosheid kan ontstaan. Het is belangrijk dat ouders hiermee leren omgaan en ervoor zorgen dat er geen (nieuw) conflict ontstaat. In de groeifase is er ook weer aandacht voor het bespreken van de blokkades en wordt er toegewerkt naar een afronding. Dit gebeurt als de oplossingen voor de blokkades gevonden zijn en ouders afspraken hebben kunnen maken. De bemiddelaar richt zich daarbij op het evalueren van de afspraken die ouders hebben gemaakt. Het hulpverleningstraject wordt afgesloten met het eindverslag dat wordt geschreven door de bemiddelaar. Het eindverslag wordt aan ouders gestuurd en zij hebben de mogelijkheid om er opmerkingen bij te plaatsen. Vervolgens wordt het eindverslag opgestuurd naar de verwijzer. In het eindverslag kan een advies gedaan worden voor eventuele vervolghulp. Na het bespreken en het opsturen van het eindverslag vindt er nog een gesprek plaats met ouders en kinderen waarin ouders vertellen welke afspraken zij met elkaar hebben gemaakt (Van de Haar & Mellema, 2015).

2.6 Hulpverleningsvormen gericht op communicatie tussen ouders

In deze paragraaf worden andere hulpverleningsvormen dan ONS beschreven die gericht zijn op de communicatie tussen ouders in een vechtscheiding.

Deze informatie is van belang voor dit onderzoek, omdat er onder andere wordt onderzocht welke andere hulpverleningsvormen de jeugdzorgwerkers van Yorneo kunnen inzetten.

Van de Fischer en De Graaf (in Baracs & Vreeburg-Van der Laan, 2014, p. 19) beschrijven dat het belangrijk is dat ouders met elkaar in gesprek blijven en goede afspraken kunnen maken, omdat dat ten goede komt aan het welzijn van het kind. Hulpverlening wordt aangeraden als de communicatie vastloopt terwijl ouders samen zaken moeten regelen en zij na de eerste fase van chaos nog niet met elkaar kunnen praten.

Met behulp van hulpverlening wordt tegengegaan dat het conflict verhardt en escaleert. Daarnaast wordt geprobeerd om de individuele problemen die door de scheiding of het gedrag van de andere ouder zijn ontstaan tegen te gaan of op te lossen (Van de Ven, 2009). In Amerika is gebleken dat ouders niet snel hulp vragen, maar wachten tot het echt een crisis is geworden. Ouders zouden er goed aan doen om niet te wachten tot er zich nog meer problemen ontwikkelen (Lansky's, 2009). Volgens Lansky's (2009) is het belangrijk dat hulpverlening zich niet alleen richt op ouders, maar ook op het kind. Hij vindt dat kinderen van een derde, neutrale persoon moeten horen dat hij/zij van papa mag houden ook al doet mama dat niet meer en andersom. Volgens Bellucci et al (in Auger & Zeleznikow, 2013, p. 516) is het in Australië voor ouders die uit elkaar gaan zelfs verplicht om in ieder geval één mediatesessie te volgen.

2.6.1 Ouderschap blijft

Een hulpverleningsvorm waarbij bemiddeling wordt geboden is 'Ouderschap blijft.' Ouderschap blijft is een omgangsbegeleiding wanneer er problemen en/of blijvende conflicten zijn tussen ouders. Ouderschap blijft helpt dan om de communicatie tussen ouders te herstellen (Zoon & Anthonijsz, 2015). De doelgroep bestaat uit kinderen van nul tot twaalf jaar en hun ouders die in een (v)chtscheiding zitten. Het einddoel van Ouderschap blijft is omgang tussen het kind en de uitwonende ouder volgens de afspraken die de ouders hebben gemaakt. Deze hulpverleningsvorm bestaat net als ONS uit drie fasen, namelijk de startfase, de omgangs- en bemiddelingsfase en de afrondende fase. In de startfase ligt de nadruk op commitment krijgen van beide ouders, concrete afspraken maken en doelen stellen. De tweede fase bestaat uit enerzijds de omgang laten plaatsvinden en anderzijds de bemiddeling. In de afrondende fase kunnen ouders meer zelfstandig zorg dragen voor de omgangsregeling (Nederlands Jeugdinstituut, z.d.).

2.6.2 De overlegscheiding

Een hulpverleningsvorm die nu in opkomst is, is de 'overlegscheiding,' ook wel collaborative divorce genoemd. Deze hulpverleningsvorm wordt ingezet voor conflictoplossing. Met de overlegscheiding wordt ernaar gestreefd om de communicatie en de verstandhouding tussen scheidende ouders te optimaliseren, zodat het gezamenlijke ouderschap voortgezet kan worden (Spruijt & Kormos, 2014). Volgens Kamminga en Vlaardingerbroek (in Spruijt & Kormos, 2014, p. 143) is het belangrijkste aspect van een overlegscheiding een goede samenwerking tussen de verschillende partijen. Die partijen zijn de ex-partners, hun advocaten, een financieel deskundige en een coach. Zij zitten vanaf het begin gezamenlijk aan tafel en denken mee over een oplossing. Daarbij is het gezamenlijk belang van het gezin belangrijk (Baracs & Vreeburg-Van der Laan, 2014).

2.6.3 Ouderschapsonderzoek

Een hulpverleningsvorm die geboden kan worden bij een vchtscheiding en die gericht is op de communicatie tussen ouders is 'Ouderschapsonderzoek.' Deze hulpverleningsvorm wordt opgelegd door de rechter en de rechter koppelt dan een jeugdzorgwerker aan de ouders. De jeugdzorgwerker begeleidt de ouders. Het uiteindelijke doel van deze hulpverleningsvorm is om de gestagneerde communicatie weer op gang te brengen of te verbeteren. Daarbij is het wenselijk dat de ouders samen tot een oplossing komen (Kluwer, 2013).

2.6.4 No kids in the middle

Een hulpverleningsvorm die geboden kan worden als ouders in een vchtscheiding zitten en die gericht is op de communicatie tussen ouders is No kids in the middle. In het Nederlands is dit Kinderen uit de knel. Binnen deze hulpverleningsvorm wordt groepstherapie toegepast.

Kinderen uit de knel is vertaald naar het Engels zodat deze ook internationaal verspreid wordt. In deze hulpverleningsvorm wordt er met zes ouderparen gewerkt in een groep en de kindgroep loopt daar parallel aan (Van Lawick & Visser, 2015; Dijkstra, 2016). Het zijn hierin vooral de ouders die een verandering doormaken waardoor de veiligheid voor de kinderen wordt vergroot. De kinderen zijn niet in therapie. Binnen No kids in the middle is er aandacht voor destructieve interactiepatronen tussen ouders, de gevolgen daarvan voor het kind, traumareacties, de-escaleren en uitleg over de schadelijkheid van chronische stress (Dijkstra, 2016). Het doel is om ervoor te zorgen dat er weer beweging komt in de vastgelopen processen waar ouders in zitten. Er wordt ervoor gezorgd dat ouders elkaar weer de ruimte geven om met elkaar te communiceren. Dit alles wordt gedaan met het welzijn van het kind in het achterhoofd (Van Lawick & Visser, 2015).

2.6.5 Digitale hulpverleningsvormen

Het scheidingsplan is een elektronisch hulpmiddel die aangeboden kan worden aan ouders die uit elkaar zijn gegaan, maar die wel de nasleep van de scheiding onderling willen regelen. Het scheidingsplan heeft een duidelijke structuur. Het is een digitale omgeving waarin de ouders en andere betrokkenen kunnen inloggen. In deze omgeving kunnen er problemen besproken worden. Het is de taak aan de ouders om samen te onderhandelen om de oplossing voor het probleem te vinden. Het doel is dat het scheidingsplan bijdraagt aan een harmonieus verloop van de scheiding (Vlaardingerbroek, 2010). Een digitale hulpverleningsvorm die vergelijkbaar is met het scheidingsplan is 'Samen1plan.' Samen1plan is ontwikkeld met het hoofddoel om de hulpverlening efficiënter te maken door de samenwerking tussen de verschillende partijen en de communicatie binnen het oorspronkelijke gezin te verbeteren. Alle partijen zijn actief betrokken als een tijdelijk team en het vormen van dat team heeft als doel om het welzijn van het gezin te verbeteren. Alle betrokkenen kunnen een bijdrage leveren aan de uitvoering van het opgestelde plan. Door met Samen1plan te werken wordt er veel tijd bespaard, omdat er eenvoudiger gecommuniceerd kan worden. Er zijn korte lijnen tussen ouders, jeugdzorgwerkers en andere betrokkenen (Frans-Veenstra, Wijbenga, Loykens, & Wetterauw, 2015).

Digitale hulpverleningsvormen hebben volgens Walther (in Laxminarayan, Van Veenen, & Gramatikov, 2010, p. 33) een positief effect op de communicatie tussen ouders die in een (v)chtscheiding zitten, omdat zij zich gemakkelijker kunnen uiten. Zij hoeven zich geen zorgen te maken over hoe zij zich presenteren. Daarnaast kan het gevoel van privacy en anonimiteit dat ontstaat door een digitale hulpverleningsvorm de remmingen die ouders voelen verminderen. Bovendien zorgt een digitale hulpverleningsvorm er volgens Thurlow, Lengel en Tomic (in Laxminarayan, Van Veenen, & Gramatikov, 2010, p. 33) voor dat ouders zich beter kunnen richten op de inhoudelijke problemen in plaats van op de emotionele aspecten. Dit is belangrijk als er sprake is van heftige emoties in het geval van een vchtscheiding. Impulsief en overhaast gedrag kan met een digitale hulpverleningsvorm worden voorkomen, omdat ouders de mogelijkheid hebben om beter over hun gedrag en reactie na te denken.

2.7 Conclusie literatuuronderzoek

Er bestaan verschillende definities onder professionals over de term vchtscheiding en het is belangrijk om in het veldonderzoek één definitie te hanteren, zodat alle betrokken over hetzelfde praten. Daarbij is het belangrijk voor dit onderzoek om te benadrukken dat ouders in een vchtscheiding het welzijn van het kind uit het oog verliezen, omdat het welzijn van het kind een grote rol speelt in dit onderzoek.

Een echtscheiding heeft altijd negatieve gevolgen voor het kind, maar de impact van die gevolgen hangt samen met een aantal factoren zoals het verloop van de scheiding en de steun die het kind krijgt. Ook in Zweden worden negatieve gevolgen van een echtscheiding gezien en dat maakt de informatie betrouwbaarder, omdat de gevolgen ook internationaal gesignaleerd worden. De gevolgen worden nog negatiever als er sprake is van een vechtscheiding en daarmee wordt het belang van hulpverlening aan ouders in een vechtscheiding ten behoeve van het welzijn van het kind onderstreept. Wanneer ouders in min of meer goede harmonie uit elkaar gaan, kunnen de negatieve gevolgen van de echtscheiding voor het kind worden beperkt. Ook in Amerika wordt benadrukt dat ouders hulp moeten zoeken en niet moeten wachten tot het erger wordt. In Australië zijn ouders verplicht om sowieso één mediatiesessie te volgen als zij gaan scheiden. Deze informatie is belangrijk voor het onderzoek, omdat het aantoont dat hulpverlening bij een vechtscheiding ten goede komt aan het welzijn van het kind. De kennis over ONS is relevant, omdat er aan de hand daarvan specifieke vragen geformuleerd kunnen worden in het onderzoeksinstrument over ONS. Bovendien is het nodig om ONS en het onderzoek te begrijpen.

Vanuit de literatuur zijn hulpverleningsvormen naar voren gekomen die aangeboden kunnen worden aan ouders in een vechtscheiding die gericht zijn op de communicatie. Die informatie is bruikbaar, want daarmee kan getoetst worden welke van de hulpverleningsvormen al toegepast worden door Yorneo en door andere jeugdzorgorganisaties. Op die manier is duidelijk welke hulpverleningsvormen niet meer aanbevolen hoeven te worden aan Yorneo. Daarnaast is deze informatie nuttig om de lezer inzicht te geven in andere mogelijke hulpverleningsvormen en mogelijk kunnen één of meerdere worden aanbevolen aan Yorneo wanneer die passen bij de kennis en vaardigheden van de jeugdzorgwerkers van Yorneo.

3. Methode

In dit hoofdstuk wordt het onderzoek getypeerd, wordt beschreven wie de respondenten waren in het veldonderzoek en het onderzoeksinstrument wordt onderbouwd. Daarnaast wordt beschreven hoe de gegevens verzameld zijn en hoe deze zijn geanalyseerd.

3.1 Typering onderzoek

Dit onderzoek kan getypeerd worden als een inventariserend onderzoek. Inventariserend onderzoek is onder andere bedoeld om inzicht te krijgen in de huidige stand van zaken en kan gebruikt worden om te onderzoeken op welke manier er in de praktijk invulling wordt gegeven aan beleid (Ipso facto beleidsonderzoek, z.d.). Het beleid waar het in dit onderzoek over ging, is de manier waarop ONS door Yorneo en andere jeugdzorgorganisaties wordt toegepast en welke andere hulpverleningsvormen er zijn gericht op de communicatie tussen ouders ten behoeve van het welzijn van het kind. Er is geïnventariseerd hoe ONS wordt toegepast door de jeugdzorgwerkers van Yorneo en door andere jeugdzorgorganisaties en welke andere hulpverleningsvormen er nog meer zijn. Het onderzoek is kwalitatief van aard, omdat de bevindingen van het onderzoek zijn opgedaan en uitgedrukt in taal. Volgens Migchelbrink (2013) is dat een typerend kenmerk van kwalitatief onderzoek. Daarnaast is het ‘insidersperspectief’ een kenmerk van kwalitatief onderzoek. Dat houdt onder andere in dat er van binnenuit zicht wordt verkregen in hoe de respondenten hun situatie beleven (Migchelbrink, 2013). In het onderzoek bij Yorneo zijn de jeugdzorgwerkers van Yorneo en andere jeugdzorgorganisaties geïnterviewd om van binnenuit zicht te krijgen op de toepassing van ONS en andere hulpverleningsvormen.

3.2 Respondenten

In deze paragraaf wordt beschreven wie de respondenten van dit onderzoek waren, welke functie zij hebben en waar zij werkzaam zijn.

3.2.1 Yorneo

De respondenten van Yorneo waren tien jeugdzorgwerkers in de functie van gespecialiseerd hulpverlener en één gedragswetenschapper. In totaal waren dat elf respondenten en zij zijn werkzaam op de locaties in Assen, Emmen en Hogeveen. Eén gespecialiseerd hulpverlener die werkzaam is in Emmen en Hogeveen kon niet worden geïnterviewd vanwege tijdgebrek. Het had een positieve invloed op de bruikbaarheid dat bijna alle gespecialiseerd hulpverleners van Yorneo zijn geïnterviewd, omdat daardoor een duidelijk beeld kon worden verkregen van de toepassing van ONS bij Yorneo. Dat was belangrijke informatie voor de hoofdvraag. Verder heeft een nauwe samenwerking met de opdrachtgever een positieve invloed op de bruikbaarheid en betrouwbaarheid volgens Verhoeven (2011). In dit onderzoek werd er nauw samengewerkt met één contactpersoon van Yorneo.

3.2.2 Andere jeugdzorgorganisaties

De jeugdzorgorganisaties Elker, Jeugdhulp Friesland, Vitree en Trias uit respectievelijk Groningen, Friesland, Flevoland en Overijssel zijn benaderd om respondent te zijn. Bij Elker en Jeugdhulp Friesland wordt ONS toegepast en daardoor kon input worden verkregen over hoe ONS door andere jeugdzorgorganisaties wordt toegepast. Daarnaast waren Vitree en Trias van belang, omdat die respondenten informatie konden geven over andere hulpverleningsvormen die toepasbaar zijn bij een vechtscheiding gericht op de communicatie tussen ouders, ten behoeve van het welzijn van het kind. Van iedere organisatie werden twee jeugdzorgwerkers geïnterviewd.

De respondenten van Elker zijn werkzaam in de functie van (conflict)bemiddelaar en de respondenten van Jeugdhulp Friesland als ouderschapsmediator/trainer en omgangcoach. De respondenten van Vitree zijn werkzaam als bemiddelaar en ouderschapsbemiddelaar en de respondenten van Trias als bemiddelaar met de nevenfuncties van contactpersoon, (ouder)therapeut Kinderen uit de knel, coach en trainer. Met deze acht respondenten kwam het totaal aantal respondenten op negentien uit.

3.3 Onderzoeksinstrument

Het onderzoeksinstrument voor Yorneo is te vinden in bijlage A en het onderzoeksinstrument voor andere jeugdzorgorganisaties staat in bijlage B. De vragen in beide onderzoeksinstrumenten werden verdeeld in drie thema's op basis van de drie deelvragen, zodat met de vragen het antwoord werd verkregen op de deelvragen en daarmee op de hoofdvraag. De kennis uit de literatuur in hoofdstuk twee werd op verschillende manieren gebruikt in de onderzoeksinstrumenten. Uit de literatuur bleek bijvoorbeeld dat er verschillende definities van een vechtscheiding bestaan onder professionals. Daarom werd er gevraagd naar de definitie van een vechtscheiding om de definitie af te bakenen en ervoor te zorgen dat de respondenten en de onderzoekers dezelfde definitie hanteerden. Dat kwam ten goede aan de begripsvaliditeit van het onderzoek. Begripsvaliditeit houdt in dat er in het onderzoek wordt gemeten wat men wil meten (Verhoeven, 2011). Dat gebeurde daardoor, omdat alle betrokkenen het over hetzelfde hadden. Bovendien werd daarmee de focus gelegd op het welzijn van het kind, omdat het bij een vechtscheiding altijd gaat om het welzijn van het kind en dit daarom terugkomt in de definitie. Op basis van de kennis over ONS uit de literatuur konden er specifieke vragen gesteld worden over de fasen en onderdelen. Daarmee werd specifieke informatie verkregen over de kennis en de toepassing van ONS waarmee de deelvragen en de hoofdvraag beantwoord konden worden. De literatuur over andere hulpverleningsvormen werd gebruikt door te vragen of de respondenten de hulpverleningsvormen kenden en toepasten. Daarmee werd duidelijk welke hulpverleningsvormen nog meer worden toegepast door Yorneo en daarom niet aanbevolen hoeven te worden. De respondenten van Elker, Jeugdhulp Friesland, Vitree en Trias werden gevraagd naar andere hulpverleningsvormen dan die uit de literatuur om te kijken wat die organisaties aanbieden. Met die informatie kon gekeken worden of en welke hulpverleningsvormen daarvan konden worden aanbevolen aan Yorneo. De vragen over de kennis en vaardigheden aan de respondenten van Yorneo waren van belang voor het kunnen beantwoorden van deelvraag twee en de hoofdvraag. Voor Elker, Jeugdhulp Friesland, Vitree en Trias was die vraag belangrijk om te kijken of er specifieke kennis en vaardigheden nodig waren voor de hulpverleningsvormen die zij aanbieden.

3.3.1 Gestructureerde open interview

Voor de onderzoeksinstrumenten is gebruik gemaakt van het gestructureerde open interview. Volgens Migchelbrink (2013) bevat dit type interview vooraf opgestelde vragen die in een vaste structuur gesteld worden. Het zijn open vragen, zodat de respondenten de mogelijkheid hebben om in hun eigen woorden antwoord te geven. In het onderzoek bij Yorneo was dit belangrijk, omdat het 'insidersperspectief' werd toegepast en voor dat perspectief is het van belang dat de respondenten hun verhaal konden vertellen over de toepassing van ONS. Het gestructureerde open interview was een standaard vragenlijst en een dergelijke vragenlijst komt ten goede aan de betrouwbaarheid volgens Verhoeven (2011). Het gestructureerde open interview paste bij de onderzoeksvraag, omdat de respondenten daarmee werden uitgenodigd om te vertellen hoe zij ONS toepassen en die specifieke informatie was nodig om de hoofdvraag te kunnen beantwoorden. Daarnaast kwam het gestructureerde open interview ten goede aan de begripsvaliditeit, omdat er gemeten werd hoe de jeugdzorgwerkers ONS toepassen en dit was wat de onderzoekers wilden meten.

3.4 Procedure gegevensverzameling

Toen de onderzoeksinstrumenten klaar waren, werd met de opdrachtgever overlegd hoe de interviews uitgevoerd zouden worden, hoeveel respondenten er waren en hoe de onderzoeksinstrumenten eruit zagen. Voor de respondenten was er een document met informatie over het onderzoek, zodat zij wisten wat het onderzoek inhield. De respondenten van Yorneo werden door een van de onderzoekers (werkzaam bij Yorneo) ingedeeld op data en tijden voor de interviews. Daarbij reserveerde de onderzoeker spreekkamers. Na akkoord van Elker, Jeugdhulp Friesland, Vitree en Trias voor hun medewerking aan het onderzoek werden er met hen data en tijden afgesproken. Beide onderzoekers hadden contact met twee jeugdzorgorganisaties en de respondenten van die jeugdzorgorganisaties reserveerden spreekkamers. Aparte spreekkamers zorgden voor weinig tot geen rumoer en afleiding. Dat is volgens Migchelbrink (2013) belangrijk voor de betrouwbaarheid van het onderzoek, want de kans dat interviews dan vertekend of verkleurd worden neemt af. Met uitzondering van Vitree werden de interviews mondeling gedaan. Bij Vitree was het organisatorisch niet mogelijk voor de onderzoekers om naar Almere te reizen en daarom werden die via de e-mail gedaan. Tijdens de interviews waren de taken tussen de onderzoekers verdeeld. Eén onderzoeker interviewde de respondent en de andere onderzoeker typte de antwoorden op een laptop. Ook werden alle interviews opgenomen met audioapparatuur wanneer de respondenten hier toestemming voor gaven, zodat de onderzoekers deze later konden terugluisteren en nauwkeurig konden uittypen. De opnames werden alleen gebruikt in het kader van het onderzoek en niet verspreid aan derden. Dit werd ook benoemd naar de respondenten. Het opnemen van de interviews kwam ten goede aan de betrouwbaarheid volgens Verhoeven (2011).

3.5 Analyseplan

Toen alle respondenten waren geïnterviewd werden de opnames teruggeluisterd en uitgetypt en vervolgens werd de relevante informatie samengevat per deelvraag. Daarna werden fragmenten uit de samenvattingen geselecteerd en voorzien van trefwoorden op basis van de relevantie van de informatie voor de hoofdvraag. De trefwoorden werden labels genoemd en in de kantlijn van de documenten beschreven. Een code of label is een korte weergave van een fragment (Migchelbrink, 2013). De manier van werken zoals hiervoor beschreven wordt open labels genoemd. Dat houdt in dat het startpunt expliciet bij de verzamelde informatie wordt gelegd, zodat de informatie zo open mogelijk wordt benaderd (Migchelbrink, 2013). Volgens Migchelbrink (2013) zou de stap daarna moeten zijn om andere mensen bij het onderzoek te betrekken ten behoeve van de validiteit en betrouwbaarheid van het onderzoek. In dit onderzoek werd dit niet gedaan, omdat er kennis nodig was van ONS om de labels te begrijpen en de relevantie te kunnen beoordelen en dat zou te veel tijd kosten. Deze keuze kan wel een negatieve invloed hebben gehad op de validiteit en betrouwbaarheid.

De onderzoekers gingen verder met het beschrijven van kernlabels. Kernlabels zijn labels die met elkaar samenhangen (Migchelbrink, 2013). In dit onderzoek werd dit gedaan door de hoofdzaken te zoeken in de labels en daar trefwoorden aan toe te kennen. Dit werd alleen gedaan bij de informatie van de respondenten van Yorneo, omdat de informatie van de andere jeugdzorgorganisaties te veel van elkaar verschilde. Als daar kernlabels aan waren toegekend was er belangrijke, specifieke informatie verloren gegaan in het geheel. Het toekennen van kernlabels deden de onderzoekers samen. Volgens Migchelbrink (2013) wordt subjectiviteit daarmee voorkomen en dat komt ten goede aan de betrouwbaarheid. Na deze laatste stap kon antwoord worden gegeven op de deelvragen in het resultatenhoofdstuk. Doordat tijdens de analyse alle documenten apart zijn bewerkt en opgeslagen is het proces inzichtelijk gemaakt. Daardoor konden de onderzoekers zien hoe zij tot bepaalde resultaten zijn gekomen en welke stappen en beslissingen zij hebben genomen. Dat komt ten goede aan de betrouwbaarheid van het onderzoek (Migchelbrink, 2013).

4. Resultaten

In dit hoofdstuk wordt antwoord gegeven op de drie deelvragen door de resultaten van het veldonderzoek te beschrijven. Het veldonderzoek heeft plaatsgevonden in de periode van 23 april tot en met 8 mei 2018 bij Yorneo, Elker, Jeugdhulp Friesland, Trias en Vitree. In paragraaf 4.1 wordt antwoord gegeven op deelvraag één, in paragraaf 4.2 wordt antwoord gegeven op deelvraag twee en in paragraaf 4.3 wordt antwoord gegeven op deelvraag drie. Alle paragrafen zijn verdeeld in subparagrafen waarin per organisatie de resultaten worden beschreven.

4.1 Deelvraag één

In deze paragraaf wordt antwoord gegeven op de eerste deelvraag. Die deelvraag luidt als volgt: ‘Op welke manier wordt ONS toegepast door Yorneo en andere jeugdzorgorganisaties ten behoeve van het welzijn van het kind?’ Dit wordt gedaan door in paragraaf 4.1.1 te beschrijven hoe de jeugdzorgwerkers van Yorneo de verschillende fasen van ONS toepassen. In paragraaf 4.1.2 wordt beschreven hoe de verschillende fasen van ONS worden toegepast door Elker en Jeugdhulp Friesland, omdat daar ook wordt gewerkt met ONS. Trias en Vitree passen ONS niet toe en daarom worden die resultaten niet beschreven in deze paragraaf.

4.1.1 Yorneo

Vier van de elf respondenten, gaven aan dat ONS bij Yorneo niet zo wordt toegepast als het wordt beschreven. Zij gingen daarbij niet in op specifieke onderdelen.

Een respondent zei hierover: “Wij volgen deze fase nooit helemaal volgens ONS. Wij beginnen soms wel, maar lopen ergens klem. Wij gebruiken veel elementen uit ONS en deze passen wij toe in de gesprekken.”

Verder bleek dat twee van de elf respondenten de groeifase nog niet volledig hebben doorgemaakt. De redenen daarvoor waren dat zij nog niet zolang werkzaam zijn bij Yorneo en dat zij gedurende het hulpverleningstraject anders gaan werken. Eén respondent gaf aan dat hij/zij de hulpverleningsvorm zelf niet toepast, omdat hij/zij gedragswetenschapper is. Ook werd duidelijk dat er bij Yorneo altijd met twee gespecialiseerd hulpverleners per casus wordt gewerkt. Dat is een andere werkwijze dan zoals die in de literatuur wordt beschreven, want daarin wordt er gesproken over één bemiddelaar per casus. De belangrijkste redenen voor Yorneo om te werken in duo's is om op elkaar te kunnen terugvallen, om de rollen te kunnen verdelen en om elkaar scherp te kunnen houden.

Startfase

De respondenten van Yorneo gaven aan dat een hulpverleningstraject bij Yorneo altijd start met een kaderstellende- of oriënterende fase om te kijken welke hulpverleningsvorm passend is. In die fase vindt er een gezamenlijk gesprek plaats waar beide ouders bij zijn. Wanneer ONS passend lijkt gaven tien van de elf respondenten aan dat daarna de individuele gesprekken met ouders worden gevoerd. Volgens de literatuur zijn de individuele gesprekken het eerste onderdeel van ONS. De kaderstellende fase is een onderdeel die Yorneo zelf heeft toegevoegd. Negen van de elf respondenten gaven aan dat het kindgesprek plaatsvindt in de startfase. Het verschil met de literatuur is dat daarin wordt beschreven dat het kindgesprek plaatsvindt in de aanpassingsfase als ouders constructief kunnen communiceren. Vier van de elf respondenten vertelden dat er ook een adviesgesprek plaatsvindt in de startfase om de hulpverleningsvorm uit te leggen aan ouders en akkoord van ouders te vragen om mee te werken. Uit de literatuur blijkt dat het adviesgesprek geen onderdeel is van ONS. Dit is een onderdeel die Yorneo zelf heeft toegevoegd.

Tien van de elf respondenten gaven aan dat vervolgens het eigen-verhaalgesprek of het streepgesprek plaatsvindt. Beide benamingen verwijzen naar het gesprek waarin beide ouders aan de andere ouder hun beleving van de situatie vertellen. Vervolgens kan dan, zoals een aantal respondenten het noemen, de streep worden getrokken onder ex-partnerschap om door te kunnen gaan in ouderschap. De plaats en toepassing van het eigen-verhaalgesprek komt overeen met de literatuur. Verder bleek dat de meerderheid van de respondenten de verwerkingskromme-kaart toepast om ouders inzicht te geven in het proces dat ouders doormaken, maar dat de gespreksafspraken kaart weinig tot niet wordt toegepast. Daarentegen gaven zeven van de elf respondenten aan uitleg te geven over strijdtal en oudertal en de uitleg hiervan komt overeen met de literatuur.

Aanpassingsfase

Volgens acht van de elf respondenten vinden in deze fase de blokkadegesprekken plaats. Daarnaast gaven de respondenten aan dat zij in deze fase psycho-educatie geven aan ouders, maar de psycho-educatie niet beperken tot deze fase. Psycho-educatie wordt het hele hulpverleningstraject gegeven als dat nodig lijkt te zijn.

Een respondent zei hierover: “Als ouders iets zeggen en je denkt ‘oei’ of je krijgt een buikpijngevoel dan kan je gaan uitleggen wat belangrijk is voor kinderen”

De plaats en toepassing van de blokkadegesprekken bij Yorneo komt overeen met de literatuur. De psycho-educatie wordt ook op andere momenten geboden en in de literatuur wordt niet beschreven dat psycho-educatie uitsluitend in de aanpassingsfase geboden moet of kan worden. Daarom kan niet met zekerheid gesteld worden dat Yorneo wel of niet anders werkt dan in de literatuur wordt beschreven wat betreft het geven van psycho-educatie.

Groeifase

Negen van de elf respondenten gaven aan dat zij aandacht besteden aan terugval in de groeifase, maar dat zij daarbij wel afwogen of het nodig is in de casus of niet. Verder verschilt het of een terugvalpreventieplan op papier wordt gezet of dat het mondeling wordt besproken met ouders. Een eindverslag wordt altijd geschreven en is een vast onderdeel van het hulpverleningstraject bij Yorneo volgens de respondenten.

Een respondent zei hierover: “We maken terugvalplannen met erin waar ouders aan merken dat het slechter gaat, wat ze dan kunnen doen en wie uit hun netwerk dan kan helpen. We doen het niet bij iedere casus, het ligt er daarbij aan wie je voor je hebt.”

Het onderdeel terugvalpreventie dat volgens de literatuur bij de groeifase hoort wordt bij Yorneo toegepast. Een verschil met de literatuur daarin is dat er bij Yorneo wordt afgewogen of het nodig is in de casus. In de literatuur is het een vast onderdeel ongeacht de casus. Verder kwamen in de interviews bij Yorneo niet de oplossingen voor de blokkades naar voren, zoals dat in de literatuur wordt beschreven in de groeifase. Hetzelfde geldt voor het evalueren van het hulpverleningstraject. Het schrijven van een eindverslag wordt altijd gedaan en dat komt overeen met de literatuur.

4.1.2 Elker

Van Elker zijn er twee respondenten geïnterviewd die allebei ONS toepassen. Er zijn een aantal punten waarop de toepassing van ONS bij Elker verschilt van de literatuur en van Yorneo.

Allereerst gaven de respondenten aan dat de fasen van ONS worden doorlopen zoals deze worden beschreven in de literatuur. Verder gaven de respondenten aan dat er bij Elker wordt gewerkt met één bemiddelaar per casus. Dat is een verschil met Yorneo, want bij Yorneo wordt er in duo's gewerkt.

Startfase

Daar waar Yorneo eerst onderzoekt welke hulpverleningsvorm passend is start Elker volgens de respondenten direct met ONS. Dit doen zij door te starten met de individuele gesprekken met ouders. Dit komt overeen met de literatuur. In de individuele gesprekken kunnen ouders hun eigen verhaal en beleving vertellen aldus de respondenten en mogen zij iemand meenemen uit hun netwerk.

Een respondent zei hierover: “Wij starten altijd met een individueel gesprek met beide ouders zodat ouders de mogelijkheid krijgen om hun eigen verhaal en hun eigen beleving te mogen vertellen.”

Uit de interviews bleek verder dat er tijdens het eigen-verhaalgesprek gebruik wordt gemaakt van een schaarklok. Ouders mogen drie minuten praten zonder dat de ander hem of haar onderbreekt. De respondenten gaven ook aan dat ouders aan het eind van het eigen-verhaalgesprek iets positiefs over elkaar moeten zeggen, zodat ouders zien dat er positieve dingen zijn (geweest).

Een respondent zei hierover: “En dan juist, om daar ook juist de nadruk op te leggen, dat ze ook weer gaan nadenken over de positieve dingen die er zijn geweest. De lichtpuntjes die er wel nog kunnen zijn.”

Dit alles komt overeen met de literatuur, al wordt de schaarklok daar niet specifiek genoemd. Bij Yorneo kwam de positieve waardering niet expliciet naar voren in de interviews evenals het standaard gebruik maken van de schaarklok. De respondenten van Elker vertelden dat na het eigen-verhaalgesprek de streep wordt getrokken en de vragen aan ouders worden gesteld waarop zij ‘ja’ moeten antwoorden. Deze toepassing komt overeen met de literatuur en min of meer met Yorneo, want daar wordt het akkoord gevraagd in het adviesgesprek. Yorneo heeft daar dus een andere vorm voor, maar doet het wel. Verder gaven de respondenten van Elker aan dat strijdtal en oudertal wordt uitgelegd in de startfase net zoals bij Yorneo.

Aanpassingsfase

De respondenten gaven aan dat na het eigen-verhaalgesprek de blokkadegesprekken worden gevoerd waarin vijf blokkades van ouders worden besproken. In de literatuur wordt geen specifiek aantal genoemd voor de blokkades. De toepassing van de blokkadegesprekken komt deels overeen met Yorneo, want bij Yorneo kwam geen specifiek aantal blokkades naar voren. Uit het interview bij Elker bleek dat psycho-educatie niet perse wordt toegepast in de aanpassingsfase, maar gedurende het hele hulpverleningstraject. Dit is ook een overeenkomst met Yorneo. Het kindgesprek wordt in deze fase altijd gevoerd volgens de respondenten met kinderen van minimaal zeven jaar oud. Met toestemming van het kind krijgen ouders te horen wat er in dat gesprek is besproken. Dat komt overeen met de literatuur en verschilt van Yorneo, omdat uit de interviews bij Yorneo bleek dat het kindgesprek plaatsvindt in de startfase.

Groefase

Tijdens de groefase worden volgens de respondenten van Elker de oplossingen van de blokkades besproken met ouders. De oplossingen worden geprioriteerd en er wordt gekeken aan welke oplossingen ouders gaan werken.

Uit de interviews bij Yorneo kwamen de oplossingen voor de blokkades niet specifiek naar voren en daarom is onduidelijk hoe Yorneo dit doet. Verder gaven de respondenten aan dat er (soms) afspraken op papier worden gezet, omdat ouders dat belangrijk vinden. Daarbij hoort ook de aandacht voor terugvalpreventie, aldus de respondenten. Dit komt overeen met Yorneo, omdat uit de interviews bij Yorneo bleek dat er aandacht is voor terugvalpreventie en er soms een plan op papier wordt gezet. De respondenten van Elker gaven verder aan dat ouders soms worden geholpen met het maken van een ouderschapsplan. Bij Yorneo kwam het maken van een ouderschapsplan niet naar voren en dit wordt ook niet beschreven in de literatuur. Het schrijven van een eindverslag kwam niet specifiek naar voren in het interview en daardoor is onduidelijk of en hoe Elker dit doet.

4.1.3 Jeugdhulp Friesland

Van Jeugdhulp Friesland zijn twee respondenten geïnterviewd. Zij gaven aan dat er wordt gewerkt met één bemiddelaar per casus en dit is een verschil met Yorneo, omdat daar wordt gewerkt in duo's. De respondenten gaven aan dat ONS wordt gestart met individuele intakegesprekken met beide ouders. Dit is een verschil met Yorneo, want daar wordt gestart met een gezamenlijk gesprek in de kaderstellende fase. Volgens de respondenten van Jeugdhulp Friesland zorgt een individueel gesprek ervoor dat ouders minder gespannen zijn en dat ze meer gaan vertellen. Verder wordt er bij Jeugdhulp Friesland gekeken naar andere hulpvragen. Dit is een verschil met Yorneo en met de literatuur. In de literatuur wordt niets beschreven over andere hulpvragen en bij Yorneo bleek vanuit de interviews niet dat daar aandacht aan wordt besteed. De respondenten van Jeugdhulp Friesland vertelden verder dat er soms een omgangcoach wordt gekoppeld aan het gezin. Dit is niet naar voren gekomen in de interviews bij Yorneo. Daarnaast is dit een verschil met de literatuur, omdat het hierin ook niet wordt beschreven.

Startfase

De respondenten gaven aan dat na de intakegesprekken de behandeling begint. Binnen de behandeling wordt er geen gebruik gemaakt van de gespreksafspraken kaart en de verwerkingskromme-kaart aldus de respondenten. Dat is een verschil met de literatuur, maar bij Yorneo wordt de gespreksafspraken kaart (bijna) niet toegepast en de verwerkingskromme-kaart wel. Verder gaf de respondent aan dat hij/zij ONS niet toepast als een vastomlijnde methode, omdat hij/zij er door ervaring achter is gekomen dat dit niet altijd haalbaar is.

Een respondent zei hierover: “ONS is een vastomlijnde methode, maar ik ben erachter gekomen dat het niet altijd haalbaar is om een vastomlijnde protocol te gebruiken.”

Het eigen-verhaalgesprek wordt door één van de respondenten toegepast wanneer dit volgens hem/haar nodig is en dit is een verschil met de literatuur. Uit de interviews bij Yorneo blijkt dat de eigen-verhaalgesprek wordt toegepast.

Aanpassingsfase

Het kindgesprek wordt anders uitgevoerd dan bij Yorneo en anders dan beschreven zoals in de literatuur. De respondenten vertelden dat zij gebruik maken van een app voor het kindgesprek, Kinderen in zicht (nadere uitleg in paragraaf 4.3.2). In de blokkadegesprekken wordt er onderzocht wat de blokkades zijn bij ouders. Dit komt overeen met de toepassing van Yorneo en met de literatuur. De respondenten gaven verder aan dat zij gedurende het hele hulpverleningstraject psycho-educatie geven en niet alleen in de aanpassingsfase. Ook dit komt overeen met Yorneo.

Een respondent zei over de psycho-educatie: “We doen dit bijvoorbeeld ook aan de hand playmobilpoppetjes om de verhoudingen uit te beelden.”

Groeifase

De respondenten vertelden dat zij in deze fase van het hulpverleningstraject met ouders een zorgregeling maken waarin de afspraken worden beschreven.

Een respondent zei hierover: “Wij noemen het geen ouderschapsplan, omdat wij ons puur richten op het kind en bijvoorbeeld niet op de financiën.”

Aan het eind van het hulpverleningstraject maken de respondenten een eindbrief waarin soms ook nog een stuk psycho-educatie wordt gegeven. Dit komt overeen met Yorneo en met de literatuur.

4.1.4 Welzijn van het kind

Alle respondenten van Yorneo gaven aan dat ouders in een vechtscheiding het welzijn van het kind uit het oog verliezen.

Een respondent zei hierover: “Dat ouders het zicht op de kinderen verliezen en zich zo verliezen in het conflict dat ze niet meer na kunnen denken wat het voor het kind betekent.”

De respondenten van Yorneo benadrukten het belang van hulpverlening aan ouders die in een vechtscheiding zitten ten behoeve van het welzijn van het kind, omdat ouders zelf het belang van het kind uit het oog verliezen. Zij gaven aan dat hulpverlening dan belangrijk is om ouders weer gezamenlijk de focus te laten leggen op het welzijn van het kind. De respondenten gaven aan dat zij met dat doel ouders willen helpen om de communicatie tussen hen te verbeteren. De respondenten van Elker gaven aan dat zij geen partij kiezen. Zij vertelden dat de enige partij die zij hebben het kind is en dat zij vanuit dat belang hulpverlening bieden. Daarbij vertelden ze dat ze uitleggen aan ouders wat schadelijk is voor het kind en wat de gevolgen zijn van een vechtscheiding. De respondenten van Jeugdhulp Friesland gaven aan dat zij de gezamenlijkheid van ouders opzoeken wat betreft het welzijn van hun kind. Op die manier leggen zij de focus op het welzijn van het kind gedurende het hulpverleningstraject.

4.2 Deelvraag twee

In deze paragraaf wordt antwoord gegeven op deelvraag twee. Die deelvraag luidt als volgt: ‘Over welke kennis en vaardigheden beschikken de jeugdzorgwerkers van Yorneo?’ In sub paragraaf 4.2.1 wordt beschreven over welke kennis en vaardigheden de respondenten van Yorneo beschikken. De kennis en vaardigheden die door het merendeel van de respondenten (minimaal zes van de elf) zijn benoemd worden hier beschreven, omdat dat de hoofdpunten zijn.

4.2.1 Kennis en vaardigheden

Negen van de elf respondenten gaven aan dat zij beschikken over kennis van de systeemtheorie. Daarnaast gaven zeven van de elf respondenten aan dat zij beschikken over kennis van ONS en dat zij hier scholing voor gevolgd hebben. Hetzelfde aantal respondenten vertelden dat zij meerzijdige partijdigheid kunnen toepassen in de hulpverlening. Daarnaast gaven zes van de elf respondenten aan te beschikken over kennis van oplossingsgericht werken en dat zij dit kunnen toepassen. Zes van de elf respondenten vertelden dat zij tekenen als vaardigheid kunnen inzetten om bijvoorbeeld inzicht te geven in het proces.

4.3 Deelvraag drie

In deze paragraaf wordt antwoord gegeven op de derde deelvraag. Die deelvraag luidt als volgt: ‘Welke andere hulpverleningsvormen passen andere jeugdzorgorganisaties toe bij een vechtscheiding gericht op de communicatie tussen ouders die passen bij de kennis en vaardigheden van de jeugdzorgwerkers van Yorneo?’ Daarbij worden ook de resultaten uit de interviews van Trias en Vitree beschreven, omdat daar andere hulpverleningsvormen dan ONS worden toegepast.

4.3.1 Elker

De respondenten van Elker vertelden dat er door Elker een website is ontwikkeld, Compaiz. Dit is een online platform waar ouders informatie, tips en adviezen kunnen krijgen om in gesprek te blijven met de andere ouder. Ook kunnen ze op deze website contact leggen met andere ouders in dezelfde situatie. Daarnaast kunnen ouders bij Compaiz een e-book downloaden en staat er een ouderschapsplan op die ouders tegen betaling kunnen downloaden en invullen. Op die manier kunnen zij tot een gezamenlijk plan komen. Volgens de respondenten kan dit tegelijkertijd met de hulpverleningsvorm ONS worden toegepast of los van een hulpverleningsvorm. Voor Compaiz zijn geen specifieke kennis en vaardigheden nodig, want ouders kunnen er zelfstandig gebruik van maken. website. De enige kennis die voor de jeugdzorgwerkers van Yorneo van belang is, is weten dat de website bestaat en waarom en hoe ouders het kunnen gebruiken.

4.3.2 Jeugdhulp Friesland

De respondenten van Jeugdhulp Friesland gaven aan dat zij voor het kindgesprek de app Kind in zicht toepassen. In deze app zijn de gezinsleden opgedeeld in eilandjes. Daarin hebben beide ouders en de kinderen allemaal een eigen eiland waarop zij kunnen aangeven wat leuk is in de situatie, wat minder leuk is en wat zijn/haar wensen zijn. Vervolgens gaan de ouders en de kinderen dit aan elkaar vertellen door middel van een presentatie. Ouders krijgen daardoor informatie over hoe de kinderen de situatie beleven en gaan daarover met elkaar en met de bemiddelaar in gesprek.

Een respondent zei hierover: “Want dan krijg je dus het verhaal van de kinderen en dat kunnen wij dan ook weer in de gesprekken gebruiken. Na het gebruiken van deze app volgen er altijd weer gesprekken met ouders.”

De respondenten gaven aan dat de app momenteel alleen nog beschikbaar is voor Jeugdhulp Friesland, maar dat de app wel openbaar wordt voor andere jeugdzorgwerkers en organisaties tegen een eenmalige betaling. Bij Jeugdhulp Friesland wordt deze app ingezet binnen ONS. Deze app is daarom passend bij de kennis en vaardigheden van de jeugdzorgwerkers van Yorneo, omdat zij ONS toepassen en beschikken over de benodigde kennis en vaardigheden hiervoor. Verder gaven de respondenten van Yorneo aan dat zij beschikken over kennis van de systeemtheorie. Dat kunnen zij toepassen wanneer zij met het kind en ouders praten over het gezinssysteem door middel van de eilandjes in de app.

4.3.3 Trias

Van Trias Ouderschap Na Scheiden zijn twee respondenten geïnterviewd. Uit de interviews bleek dat Trias niet werkt met één of meerdere specifieke hulpverleningsvormen. De hulpverlening van Trias bij een vechtscheiding gericht op de communicatie tussen ouders wordt geboden op basis van de door henzelf ontwikkelde visie aldus de respondenten. Die visie luidt als volgt: ‘ieder kind moet zich in vrijheid kunnen verbinden met beide ouders en ieder kind heeft recht op contact.’ Dit is leidend voor Trias.

Dit past bij de kennis en vaardigheden van de jeugdzorgwerkers van Yorneo, omdat zij hun kennis en vaardigheden kunnen inzetten om een eigen visie te schrijven (of herschrijven) van waaruit zij willen werken. Op die manier kennen alle jeugdzorgwerkers de visie en staan zij erachter, omdat zij die zelf hebben geschreven (of herschreven). Verder vertelde één van de respondenten van Trias dat een training van Heleen Koppejan over ouderonthechting en de stadia daarvan helpend was in de hulpverlening aan ouders in een vechtscheiding. Dit sluit aan bij de kennis en vaardigheden van de jeugdzorgwerkers van Yorneo, omdat zij werken dezelfde doelgroep en op die manier te maken krijgen met ouderonthechting.

4.3.4 Vitree

Van Vitree zijn twee respondenten geïnterviewd. Daaruit bleek dat Vitree de hulpverleningsvorm ONS niet toepast, maar werkt met Ouderschap blijft. Dit past bij de kennis en vaardigheden van de jeugdzorgwerkers van Yorneo, omdat Ouderschap blijft dezelfde opbouw en uitvoering kent als ONS volgens de literatuur. Het verschil is dat Ouderschap blijft specifiek is gericht op het ontwikkelen van omgang tussen het kind en een van de ouders. Doordat de jeugdzorgwerkers van Yorneo ONS kunnen toepassen zullen zij hoogstwaarschijnlijk ook Ouderschap blijft kunnen toepassen.

5. Conclusie, discussie en aanbevelingen

In paragraaf 5.1 wordt antwoord gegeven op de hoofdvraag van dit onderzoek. Daarnaast wordt in de discussie kritisch gekeken naar de verschillende onderdelen van het onderzoek zoals bijvoorbeeld de onderzoeksinstrumenten. Daarnaast wordt er gekeken welke waarde de bevindingen uit de literatuur hebben gehad in dit onderzoek en of het beoogde doel is behaald. In de laatste paragraaf worden er aanbevelingen aangereikt aan de jeugdzorgwerkers van Yorneo.

5.1 Conclusie

Door de analyse van de resultaten zoals in hoofdstuk vier kan er een duidelijk antwoord worden gegeven op de hoofdvraag. De hoofdvraag van het onderzoek luidt als volgt:

‘Op welke manier passen Yorneo en andere jeugdzorgorganisaties Ouderschap Na Scheiding toe en welke andere hulpverleningsvormen zijn er, gericht op de communicatie tussen ouders in een vechtscheiding die passen bij de kennis en vaardigheden van de jeugdzorgwerkers van Yorneo, om de hulpverlening van Yorneo te optimaliseren ten behoeve van het welzijn van het kind?’

Bij Yorneo wordt gewerkt met twee gespecialiseerd hulpverleners per casus. Het hulpverleningstraject start met een kaderstellende fase. Als er dan wordt besloten dat ONS passend is wordt binnen ONS gestart met de individuele gesprekken. Daarnaast vindt in de startfase bij Yorneo het adviesgesprek plaats en vindt het kindgesprek plaats. Verder kan geconcludeerd worden dat Yorneo de aanpassingsfase en de groeifase toepast volgens de literatuur. Elker werkt met één bemiddelaar per casus en past de startfase, de aanpassingsfase en de groeifase van ONS toe volgens de literatuur. Jeugdhulp Friesland werkt ook met één bemiddelaar per casus. Jeugdhulp Friesland past ONS toe, maar past niet alle fasen toe zoals wordt beschreven in de literatuur, want er wordt gekeken welke onderdelen van ONS wel en niet passend zijn in de casus. Een overeenkomst tussen alle hierboven genoemde organisaties is dat psycho-educatie gedurende het hele hulpverleningstraject wordt gegeven en niet specifiek in de aanpassingsfase. De hulpverlening wordt bij Yorneo, Elker en Jeugdhulp Friesland toegepast ten behoeve van het welzijn van het kind, want de jeugdzorgwerkers zijn zich ervan bewust dat ouders in een vechtscheiding het welzijn van het kind uit het oog verliezen. De focus wordt met de hulpverlening teruggelegd op het welzijn van het kind en de enige partij van de jeugdzorgwerkers is die van het kind. Andere hulpverleningsvormen die passen bij de kennis en vaardigheden van de jeugdzorgwerkers van Yorneo en die gericht zijn op de communicatie tussen ouders in een vechtscheiding zijn: Compaiz, Kind in zicht, visie vast werken zonder vastomlijnde hulpverleningsvorm en Ouderschap blijft.

5.2 Discussie

In deze paragraaf wordt er kritisch gekeken naar het onderzoek en de validiteit, betrouwbaarheid en bruikbaarheid van het onderzoek.

5.2.1 Het gehele onderzoek

Vanuit de situatieanalyse bleek dat het aantal echtscheidingen in West-Europese landen is gestegen en dat 7200 scheidingen per jaar in Nederland uitmonden in een vechtscheiding. Hiermee kan gesteld worden dat vechtscheidingen een groot maatschappelijk probleem zijn. Dit onderzoek was relevant in relatie tot dit probleem, want met het literatuuronderzoek is inzicht verschaft in de ernst en de gevolgen van een vechtscheiding op het welzijn van het kind. Daarmee is benadrukt hoe groot het maatschappelijke probleem is. De informatie uit het veldonderzoek kan gebruikt worden om de hulpverlening van Yorneo te optimaliseren en daarmee levert dit onderzoek een bijdrage aan het aanpakken van het maatschappelijke probleem.

Verder bleek uit de situatieanalyse dat onder andere steeds meer jeugdzorgwerkers te maken krijgen met problematiek die voortkomt uit een (v)echtscheiding. Dit onderzoek heeft ingespeeld op dit probleem op organisatieniveau, omdat de jeugdzorgwerkers met de informatie uit het literatuur- en veldonderzoek de hulpverlening van Yorneo te optimaliseren. Dit optimaliseren kunnen zij doen door aan het werk te gaan met de aanbevelingen vanuit dit onderzoek. Vanuit het welzijn van het kind gezien bleek uit de situatieanalyse dat een vechtscheiding een grote negatieve invloed heeft. Dit werd nogmaals bevestigd in het literatuuronderzoek. Hiermee is benadrukt wat het probleem is op cliëntniveau. In het veldonderzoek is dit cliëntniveau onvoldoende benadrukt en daarom zijn de onderzoekers van mening dat het onderzoek te weinig heeft bijgedragen op cliëntniveau. Dit wordt nader uitgelegd in paragraaf 5.2.2. Dit onderzoek is naast de jeugdzorg ook relevant voor het gehele sociaal werk, omdat ook professionals uit de bredere hulpverlening, de (gezondheids)zorg en het onderwijs te maken krijgen met de problematiek rondom een vechtscheiding. De informatie die uit het literatuur- en veldonderzoek naar voren is gekomen bruikbaar voor hen, omdat zij deze informatie en de aanbevelingen kunnen vertalen naar hun eigen werk. Op internationaal niveau is het literatuuronderzoek bruikbaar om kennis en inzicht te verschaffen in de omvang, ernst en de gevolgen van de problematiek rondom een vechtscheiding en in hulpverleningsvormen zoals die in Nederland worden toegepast. Daarentegen zal het veldonderzoek niet bruikbaar zijn, omdat deze is gebaseerd op de Nederlandse jeugdzorg en daardoor moeilijk gegeneraliseerd kan worden naar het buitenland.

Tijdens het literatuuronderzoek vonden de onderzoekers het belangrijk om verschillende (internationale) bronnen te raadplegen, om daardoor verschillende perspectieven te belichten. Een kanttekening hierbij is dat de informatie over vechtscheidingen in het buitenland en/of hulpverleningsvormen beperkt is in het literatuuronderzoek. De onderzoekers hadden graag meer informatie beschreven over het internationale perspectief, maar dit lukte niet omdat veel bronnen verouderd waren en de onderzoekers niet de informatie konden vinden die zij graag wilden. Hierbij kan gedacht worden aan informatie over scheidingscijfers in het buitenland. Een andere kanttekening bij het literatuuronderzoek is dat het een vrij lang hoofdstuk is met veel informatie. Daardoor kan de aandacht van de lezer verslappen. Dit is een gevolg van het streven om veel verschillende bronnen te willen raadplegen. De onderzoekers hebben het hoofdstuk ingekort, maar het is nog steeds vrij lang. Zij vinden dat alle informatie die er nu in staat belangrijk is voor het onderzoek en dat er nu wordt voldaan aan de verschillende perspectieven met uitzondering van het internationale perspectief. Een ontwikkelpunt die hieruit voorkomt voor de onderzoekers is om een volgende keer de informatie beknopter te beschrijven. Daarin zouden de onderzoekers ook onderscheid kunnen maken in informatie die de lezer nodig heeft en informatie die de onderzoekers nodig hebben. Het is goed mogelijk dat de onderzoekers meer informatie nodig hebben dan de lezer, omdat de onderzoekers zich moeten verdiepen in het onderwerp om goed onderzoek te kunnen doen.

De interviews vonden de onderzoekers interessant, want door de interviews kregen zij een beeld van de toepassing van ONS en andere hulpverleningsvormen. De onderzoekers hadden zich vergist in de tijd die de interviews kostten. Er waren in één week elf interviews gepland op verschillende plekken in Drenthe en Groningen. Dat kostte veel reistijd. Bovendien wilden de onderzoekers de interviews graag dezelfde dag uittypen om op schema te blijven. Daardoor was de periode van de interviews vermoeiend en dit zou invloed gehad kunnen hebben op de betrouwbaarheid van de interviews. Dit wordt verder uitgelegd in paragraaf 5.2.2. Een leerpunt die hieruit voorkomt voor de onderzoekers is dat er veel tijd gaat zitten in reistijd en het uittypen van de interviews en dat daar rekening mee moet worden gehouden in de planning. De interviews in Friesland en Overijssel waren minder vermoeiend, omdat de onderzoekers daarvoor twee dagen hadden ingepland.

Wat betreft de onderzoeksinstrumenten realiseren de onderzoekers zich dat de vraag over kennis en vaardigheden die gesteld werd aan andere jeugdzorgorganisaties onnodig was, want dit gaf geen antwoord op de hoofd- en deelvragen. In hoofdstuk drie wordt beschreven dat die vraag belangrijk was om te kijken of er specifieke kennis en vaardigheden nodig waren voor de hulpverleningsvormen van die organisaties, maar dit bleek achteraf niet zo te zijn. Daarom is de informatie over kennis en vaardigheden van andere jeugdzorgorganisaties niet beschreven in hoofdstuk vier. Een ontwikkelpunt die hieruit voorkomt voor de onderzoekers is om duidelijk te hebben welke informatie nodig is om de hoofd- en deelvragen te kunnen beantwoorden en zo overbodige vragen te voorkomen.

De onderzoekers vonden het moeilijk om een korte en bondige conclusie te schrijven die antwoord gaf op de hoofdvraag. De onderzoekers gaven eerst te uitgebreid antwoord op de hoofdvraag. Door de feedback die zij kregen zagen zij in dat er in hoofdstuk vier antwoord moest worden gegeven op de deelvragen en daardoor kon de conclusie kort en bondig geschreven worden. Uiteindelijk zijn de onderzoekers tevreden over hoofdstuk vier en de conclusie. Over de samenwerking gedurende het onderzoek zijn de onderzoekers ook tevreden. De taken waren goed verdeeld en de onderzoekers vulden elkaar goed aan. Zij werkten los van elkaar en namen het van elkaar over als dat nodig was. Daardoor was het onderzoeksrapport continu in beweging en kwamen de onderzoekers steeds verder met de uitvoering van het onderzoek. Dit hebben de onderzoekers als prettig ervaren, omdat zij op elkaar konden terugvallen.

5.2.2 Validiteit, betrouwbaarheid en bruikbaarheid

De onderzoekers waren van plan om aan alle respondenten dezelfde vragen voor te leggen in dezelfde volgorde zoals beschreven wordt in hoofdstuk drie. Echter hebben de onderzoekers de onderzoeksinstrumenten niet altijd strikt gevolgd doordat de respondenten bij sommige vragen al meerdere vragen beantwoordden met de hoeveelheid informatie die zij gaven. De onderzoekers weken op die momenten af van de vragen in de onderzoeksinstrumenten en sprongen dan in op wat de respondenten vertelden. Dit zou een negatieve invloed gehad kunnen hebben op de begripsvaliditeit, want de onderzoekers stelden niet specifiek alle vragen en daardoor werd er op die momenten niet gemeten wat de onderzoekers wilden meten. Een ontwikkelpunt die hieruit voortkomt voor de onderzoekers is om het onderzoeksinstrument strikt te volgen en de respondenten te begrenzen wanneer zij meer informatie geven bij een vraag dan nodig is voor die vraag. Dit zorgt ervoor dat alle vragen zoals die staan beschreven in de onderzoeksinstrumenten gesteld worden en er geen vragen worden overgeslagen. Desondanks is wel de nodige informatie verkregen om de hoofdvraag te beantwoorden en het doel te behalen, want er is een duidelijk beeld van de toepassing van ONS bij Yorneo en andere jeugdzorgorganisaties en van andere hulpverleningsvormen die toegepast kunnen worden.

Het is mogelijk dat respondenten sociaal wenselijke antwoorden hebben gegeven over het toepassen van ONS, omdat zij bijvoorbeeld niet wilden vertellen wat ze niet of anders deden. Als dit zo is, heeft dit een negatieve invloed op de validiteit van het onderzoek, omdat het een systematische fout is zoals Verhoeven (2011) beschrijft. Tijdens de interviews werd aan elke respondent gevraagd wat volgens hem/haar de definitie van een vechtscheiding is. Deze werd zo nodig aangevuld door de onderzoekers met kennis over de definitie van een vechtscheiding uit de literatuur en dat zorgde ervoor dat de respondenten en de onderzoekers dezelfde definitie hanteerden. Hierdoor werd gemeten wat de onderzoekers wilden meten en dit had een positieve invloed op de begripsvaliditeit. Een ander belangrijk onderdeel in het onderzoek was het welzijn van het kind en daar werd de focus opgelegd met de vraag naar de definitie van een vechtscheiding. Achteraf gezien was dat echter te weinig, want het welzijn van het kind werd daarmee onvoldoende benadrukt.

De onderzoekers kwamen daar achter tijdens het schrijven van hoofdstuk vier, want toen bleek dat er weinig informatie was over hoe de jeugdzorgwerkers in de hulpverlening de focus leggen op het welzijn van het kind. Daardoor kan nu niet met zekerheid gezegd worden dat het onderzoek heeft bijgedragen aan het welzijn van het kind en daar balen de onderzoekers van. Het doel van dit onderzoek was om de hulpverlening van Yorneo te optimaliseren ten behoeve van het welzijn van het kind, maar het deel over het welzijn van het kind is niet behaald. Deze fout heeft ook een negatieve invloed gehad op de begripsvaliditeit, omdat het welzijn van het kind niet is gemeten en er daardoor niet is gemeten wat de onderzoekers wilden meten. Dit hadden de onderzoekers kunnen voorkomen door een proefinterview te houden, want dan hadden zij kunnen signaleren dat het welzijn van het kind te weinig benadrukt werd in de onderzoeksinstrumenten. Dat hadden de onderzoekers dan nog kunnen aanpassen door één of meerdere vragen over het welzijn van het kind toe te voegen. Daarnaast stelt Verhoeven (2011) dat een proefinterview bijdraagt aan de betrouwbaarheid van het onderzoek. In hoofdstuk drie wordt beschreven dat de onderzoeksinstrumenten waren opgedeeld in drie thema's om het dekkend te maken voor de hoofd- en deelvragen. Zoals uit het bovenstaande blijkt is dat niet helemaal gelukt. Hiervoor geldt dan ook dat het een ontwikkelpunt is voor de onderzoekers om goed te kijken welke vragen gesteld moeten worden om de hoofd- en deelvragen te kunnen beantwoorden. Zoals in paragraaf 5.2.1 wordt beschreven waren de onderzoekers vermoeid door de vele interviews in één week. Dit zou een negatieve invloed gehad kunnen hebben op de betrouwbaarheid, omdat de kans groter was dat de onderzoekers toevallige fouten maakten. Voorbeelden hiervan zijn dat de onderzoekers mogelijk minder alert waren tijdens de interviews en fouten maakten in het uittypen van de interviews.

Dit onderzoek is bruikbaar voor Yorneo, omdat er een duidelijk antwoord geformuleerd is op de hoofdvraag met als enige kanttekening het welzijn van het kind. Dit maakt het onderzoek bruikbaar, omdat Yorneo nu weet wat zij wilden weten en die informatie kunnen zij gebruiken om de hulpverlening te optimaliseren. Verder heeft de nauwe samenwerking met de opdrachtgever een positieve bijdrage geleverd aan de bruikbaarheid, omdat de onderzoekers steeds in contact waren met de opdrachtgever. Hierdoor kon gedurende het onderzoeksproces gecontroleerd worden of de vraag van de opdrachtgever nog steeds aansloot bij het werk van de onderzoekers.

5.3 Aanbevelingen

Vanuit het onderzoek zijn aanbevelingen naar voren gekomen die volgens de onderzoekers Yorneo helpen om de hulpverlening aan ouders in een vechtscheiding te optimaliseren. Deze aanbevelingen worden aangereikt aan de jeugdzorgwerkers van Yorneo. De aanbevelingen zijn tot stand gekomen met kennis uit de literatuur en kennis uit het veldonderzoek en zijn geprioriteerd.

5.3.1 Aanbeveling 1: Ouderschap Na Scheiding

De eerste aanbeveling aan Yorneo is dat het zeer gewenst is om te starten met de individuele gesprekken met ouders. Volgens andere jeugdzorgorganisaties zorgt dit voor minder spanning bij de ouders en gaan ouders meer vertellen. Bovendien wordt in de literatuur beschreven dat ouders op die manier hun verhaal kwijt kunnen. De onderzoekers vinden dit belangrijke argumenten om te beginnen met de individuele gesprekken. Yorneo kan in de kaderstellende fase starten met de individuele gesprekken, zodat de spanning bij ouders wordt gereduceerd en zij hun verhaal kwijt kunnen. De onderzoekers denken dat dit goed is, want ouders kunnen dan mogelijk sneller hun wrok loslaten en openstaan voor hulpverlening.

5.3.2 Aanbeveling 2: Bijscholing

De tweede aanbeveling die wordt gedaan is het investeren in bijscholing van ONS. Uit de resultaten bleek dat een deel van de jeugdzorgwerkers van Yorneo kennis van ONS niet benoemde als kennis die toegepast wordt in de hulpverlening. Verder gaven de respondenten van andere jeugdzorgorganisaties aan dat bijscholing belangrijk is. De jeugdzorgwerkers van Yorneo zouden er goed aan doen om te investeren in bijscholing van ONS, omdat zij ONS ook toepassen in de hulpverlening.

Daarnaast werd de cursus van Heleen Koppejan over ouderonthechting door respondenten van een andere jeugdzorgorganisatie benoemd als waardevol. De onderzoekers denken dat deze informatie bruikbaar is voor de jeugdzorgwerkers van Yorneo, omdat zij in hun werk ook te maken kunnen krijgen met ouderonthechting. Bijscholing zorgt ervoor dat bestaande kennis wordt opgefrist en er nieuwe kennis wordt opgedaan. Dat komt ten goede aan het optimaliseren van de hulpverlening. De onderzoekers realiseren zich echter dat bijscholing tijd en geld kost en dat deze voorwaarden niet altijd beschikbaar zijn. Daarom dragen zij als oplossing aan dat de jeugdzorgwerkers in een vorm van intervisie tijd vrij maken om met elkaar de kennis over ONS op te frissen en daarbij de literatuur te gebruiken. Dit zal extra tijd kosten in de vorm van voorbereiding, omdat de jeugdzorgwerkers zich moeten verdiepen in de literatuur en tijd moeten maken voor intervisie. Toch vinden de onderzoekers dit een goede oplossing als bijscholing niet (direct) mogelijk is, omdat de kennis op die manier wordt opgefrist en aangevuld en dat zal een positieve invloed hebben op het optimaliseren van de hulpverlening.

5.3.3 Aanbeveling 3: Vervolgonderzoek

Een aanbeveling die voortkomt uit de discussie en gericht is op vervolgonderzoek is om te onderzoeken hoe in de hulpverlening van Yorneo de focus wordt gelegd op het welzijn van het kind. Dit is van groot belang, omdat het welzijn van het kind in dit onderzoek onvoldoende is benadrukt terwijl het welzijn van het kind het belangrijkste doel is in de hulpverlening aan ouders in een vechtscheiding. Vervolgonderzoek kan gerealiseerd worden door te onderzoeken hoe in de gehele hulpverlening van Yorneo de focus wordt gelegd op het welzijn van het kind. Het is dan niet meer nodig om specifiek onderzoek te doen naar de toepassing van ONS, want dat is duidelijk geworden uit dit onderzoek. Wanneer het niet haalbaar is om onderzoek uit te voeren kunnen de jeugdzorgwerkers in een vorm van intervisie met elkaar in gesprek gaan over hoe zij de focus leggen op het welzijn van het kind. Op deze manier is er aandacht voor en houden de jeugdzorgwerkers elkaar scherp om zich te richten op het welzijn van het kind.

5.3.4 Aanbeveling 4: Andere hulpverleningsvormen

Yorneo zou er goed aan doen om ouders door te verwijzen naar de website Compaiz als ouders een ouderschapsplan willen maken, zoeken naar advies en contact willen met andere ouders in dezelfde situatie. De onderzoekers vinden dit nuttig, omdat ouders steun aan elkaar kunnen hebben en aan de adviezen op de website en dat ouders zelfstandig een ouderschapsplan kunnen maken. Om dit te realiseren is het belangrijk dat de jeugdzorgwerkers zich verdiepen in de website, zodat zij weten waar zij ouders naar verwijzen en dit kunnen uitleggen aan ouders. Een andere digitale hulpverleningsvorm die Yorneo kan toepassen binnen ONS is de app Kind in zicht als die beschikbaar wordt gesteld. Met die app kan inzicht worden verkregen in hoe het ouders en de kinderen de vechtscheiding beleven.

Deze informatie kan verweven worden in de gesprekken met ouders.

Daarnaast is Samen1plan een digitale hulpverleningsvorm die naar voren kwam uit de literatuur.

De onderzoekers raden deze aan, omdat het de samenwerking efficiënter maakt en de communicatie in het oorspronkelijke gezin verbetert.

5.3.5 Aanbeveling 5: Visie vast werken

De laatste aanbeveling aan Yorneo is dat de onderzoekers het raadzaam vinden om een duidelijke visie te gebruiken als basis voor de hulpverlening. Deze aanbeveling komt voort uit de resultaten van een andere jeugdzorgorganisatie waar wordt gewerkt met een eigen ontwikkelde visie. De onderzoekers bevelen dit aan, omdat met het ontwikkelen van een eigen (nieuwe) visie de jeugdzorgwerkers van Yorneo hun bijdrage kunnen leveren aan die visie. Zij werken dan vanuit dezelfde visie en vormen op die manier samen een basis voor de hulpverlening. Bovendien zorgt dit er mogelijk voor dat de verschillen tussen de jeugdzorgwerkers in het toepassen van de hulpverlening minder worden en volgens de onderzoekers draagt dit bij aan het optimaliseren van de hulpverlening.

Literatuur

Aelen, F., Beuvers, D., Van Veggel, M., Van Ormondt, E., & Samsom, B. (2013). Van oorlog naar vrede: Bevrijding van echtscheidingstrauma met emdr. *Kind en adolescent praktijk*, 12(4), 168-176.

Anthonijsz, I., Spruijt, E., & Zwikker, N. (2017). *Scheiding en problemen van jeugdigen*. Geraadpleegd op 8 maart 2018, van http://richtlijnenjeugdhulp.nl/wp-content/uploads/2015/07/Complete_richtlijn_scheiding.pdf

Auger, N., & Zeleznikow, J. (2013). Developing Online Support and Counseling to Enhance Family Dispute Resolution in Australia. *Group Decision and Negotiation*, 23(3), 512-532.

Baracs, M.N., & Vreeburg-Van der Laan, E.J.M. (2014). *Vechtende ouders, het kind in de knel: Adviesrapport over het verbeteren van de positie van kinderen in vechtscheidingen*. Geraadpleegd op 22 maart 2018, van <https://www.dekinderombudsman.nl/ul/cms/fck-uploaded/KOM003.2014Kinderombudsmanadviesrapportvechtscheidingen.pdf>

Bastaits, K., Van Peer, C., & Mortelmans, D. (2012). Wat kunnen ouders doen om de negatieve gevolgen van een echtscheiding voor kinderen te verlichten? *Relaties en nieuwe gezinnen*, 3(10), 1-29.

Burgerlijk Wetboek Boek 1. (2018, 1 januari). Geraadpleegd op 30 april 2018, van <http://wetten.overheid.nl/BWBR0002656/2018-01-01>

BPSW Beroepsvereniging van Professionals in Sociaal Werk. (2016). *Beroepscode voor de Jeugdzorgwerker: Beroepsnormen voor de beroepsvariant Jeugdzorgwerker*. Geraadpleegd op 16 maart 2018, van https://skjeugd.nl/wp-content/uploads/2016/12/BPSW_Brochure_Beroepscode_Jeugd_Web-003.pdf

de Rechtspraak. (z.d.). *Vechtscheidingen*. Geraadpleegd op 5 maart 2018, van <https://www.rechtspraak.nl/Uitspraken-en-nieuws/Themas/Vechtscheidingen>

Dijkstra, S. (2016). Kinderen uit de knel: Een interventie voor gezinnen verwickeld in een vechtscheiding. *Tijdschrift conflicthantering*, (1), 17-20.

Driesen, L. (2011). *Ik wil mama én papa, allebei!: over echtscheiding, verwerking, loyaliteit en hulpverlening*. Antwerpen: Garant.

Fagan, P.F., & Churchill, A. (2012). *The Effects of Divorce on Children*. Geraadpleegd op 16 maart 2018, van http://marri.us/wp-content/uploads/publications/research_papers/EF12A22.pdf

Frans-Veenstra, C., Wijbenga, I., Loykens, E., & Wetterauw, M. (2015). *Effectief en efficiënt samenwerken in zorgtrajecten*. Geraadpleegd op 17 maart 2018, van <http://samen1plan.nl/over>

Gaffel, M. (2010). *Psychosocial and Legal Perspectives of Marital Breakdown: With Special Emphasis on Spain*. Heidelberg: Springer.

Gähler, M., Hong, Y., & Bernhardt, E. (2009). Parental Divorce and Union Disruption Among Young Adults in Sweden. *Journal of Family Issues*, 30(5), 688-713.

- Geurts, E., Chênevert, C., & Anthonijsz, I. (2009). Te weinig gespecialiseerde hulp bij moeizame scheiding. *JeugdenCo*, 30(03), 30-43.
- González-Val, R., & Marcén, M. (2011). Breaks in the breaks: an analysis of divorce rates in Europe. *International Review of Law and Economics*, 32(2), 242-255.
- Nederlands Jeugdinstituut. (z.d.). *Interventie: Ouderschap blijft*. Geraadpleegd op 17 mei 2018, van <https://www.nji.nl/nl/Databank/Databank-Effectieve-Jeugdinterventies/Erkende-interventies/313351-Ouderschap-blijft>
- Ipsso facto beleidsonderzoek. (z.d.). *Inventariserend en evaluatief onderzoek*. Geraadpleegd op 19 april 2018, van <http://ipsofacto.nl/beleidsonderzoek/inventariserend-onderzoek/>
- Johnston, J., Roseby, V., & Kuehnle, K. (2009). *In the Name of the child: A Developmental Approach to Understanding and Helping Children of Conflicted and Violent Divorce*. New York: Springer Publishing Company.
- Kluwer, E.S. (2013). Het ouderschapsonderzoek: een aanpak bij vechtscheidingen. *Research Memoranda*, 9(1), 1-131.
- Kneip, T., & Bauer, G. (2009). Did Unilateral Divorce Laws Raise Divorce Rates in Western Europe? *Journal of Marriage and Family*, 71(3), 592-607.
- Lansky's, V. (2009). *Divorce book for parents: Helping your children to cope with divorce and its aftermath* (3e druk). Minnesota: Book Peddlers.
- Leijten, P., Overbeek, G., & Janssens, J. (2013). Praten met kinderen: effectief voor ouders van (pre)adolescenten? *Kind en adolescent*, 34(2), 80-91.
- Levite, Z., & Cohen, O. (2011). The Tango of Loving Hate: Couple Dynamics in High-Conflict Divorce. *Clin Soc Work J*, 40(1), 46-55.
- Laxminarayan, M.S., Van Veenen, J., & Gramatikov, M.A. (2010). Het meten van de kosten en de kwaliteit van online geschiloplossing. *Tijdschrift Conflicthantering*, 2010(8), 32-36.
- Migchelbrink, F. (2013). *Handboek praktijkgericht onderzoek: Zorg, welzijn, wonen en werken*. Amsterdam: Uitgeverij SWP.
- Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport. (z.d.). *Vechtscheidingen*. Geraadpleegd op 5 maart 2018, van <https://www.huiselijkgeweld.nl/dossiers/vechtscheidingen>
- Neijenhuis, J. (2015). Rouw: Een thema voor (bedrijfs-) maatschappelijk werk? *Maatwerk*, 16(4), 38-39.
- Platform 'Scheiden zonder Schade'. (2018). *Scheiden... en de kinderen dan? Agenda voor actie*. Geraadpleegd op 7 maart 2018, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2018/02/22/rapport-scheiden...en-de-kinderen-dan>

- Schoemaker, K., de Kruijff, A., Visser, M., van Lawick, J., & Finkenauer, C. (2016). *Vechtscheidingen: Beleving en ervaringen van ouders en kinderen en verandering na Kinderen uit de Knel*. Geraadpleegd op 14 maart 2018, van https://dspace.library.uu.nl/bitstream/handle/1874/360590/Vechtscheidingen_Belevingen_en_ervaringen_van_ouders_en_kinderen_en_veranderingen_na_Kinderen_uit_de_knel.pdf?sequence=1
- Spruijt, E., & Kormos, H. (2014). *Handboek scheiden en de kinderen: Voor de beroepskracht die met scheidingskinderen te maken heeft*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.
- Thinkstock. (2018, 2 maart). *Vechtende ouders*. Geraadpleegd op 5 juni 2018, van <https://www.pzc.nl/walcheren/vader-joop-helpt-kinderen-bij-vechtscheidingen~aea1109c/>
- Van Alten, J., Berger, M., Derksen, K., & Rondeel, M. (2017). *Competentieprofiel hbo jeugd- en gezinsprofessional*. Geraadpleegd op 16 maart 2018, van <https://skjeugd.nl/wp-content/uploads/2017/12/Competentieprofiel-hbo-professionals-in-jeugdhulp-en-jeugdbescherming-versie-1-1.pdf>
- Van de Haar, A., & Mellema, D. (2015). *Databank effectieve jeugdinterventies: beschrijving 'Ouderschap Na Scheiding'*. Utrecht: Nederlands.
- Van de Ven, J. (2009). Omgaan met een scheiding. *Psychopraktijk*, 1(1), 22-24.
- Van der Ploeg, J. (2014). Scheiding en stress. *Psychopraktijk*, 6(1), 22-25.
- Van Ieperen-Schelhaas, K., & Verharen, L. (2011). *Contextuele hulpverlening*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.
- Van Lawick, J. (2012). Vechtscheidende ouders en hun kinderen. *Systeemtherapie*, 24(3), 129-150.
- Van Lawick, J., & Visser, M. (2015). No Kids in the Middle: Dialogical and Creative Work with Parents and Children in the Context of High Conflict Divorces. *Australian and New Zealand Journal of Family Therapy*, 36(1), 33-50.
- Van Leeuwen, A. (2017). Als ouders gaan scheiden: Kies: Coaching voor pm'ers en kinderen. *Kinderopvang*, 1(27), 32-33.
- Verhoeven, N. (2011). *Wat is onderzoek?: Praktijkboek methoden en technieken voor het hoger onderwijs*. Den Haag: Boom Lemma uitgevers.
- Vlaardingerbroek, P. (2010). Over de interactieve scheiding en de regierechter: Het scheidingsrecht van de toekomst. In M.V. Antokolskaia, & L. Coenraad (Reds.), *Het nieuwe scheidingsrecht: Ouderschapsplan, positie van het kind, regierechter en collaborative divorce* (pp. 105-119). Den Haag: Boom Juridische Uitgevers.
- Yorneo. (z.d.-a). *Hulp na scheiding*. Geraadpleegd op 9 februari 2018, van <https://www.yorneo.nl/over-ons/aanbod/ambulante-programmas/hulp-na-scheiding-omgangscentrum>
- Yorneo. (z.d.-b). *Thuis in opvoeden en opgroeien*. Geraadpleegd op 9 februari 2018, van <https://www.yorneo.nl/over-ons/ons-verhaal>

Zoon, M., & Anthonijsz, I. (2015). *Van gekibbel tot (v)chtscheiding*. Brochure. Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut.

Bijlage A Onderzoeksinstrument Yorneo

In het kader van het afstudeeronderzoek wordt er bij Yorneo Hulp na scheiding onderzoek gedaan naar de hulpverlening die daar wordt geboden, gericht op de communicatie tussen ouders die in een vechtscheiding zitten, ten behoeve van het welzijn van het kind. Verder wordt onderzocht welke hulpverleningsvormen Elker, Jeugdhulp Friesland, Vitree en Trias toepassen die passend zijn bij de kennis en vaardigheden van de jeugdzorgwerkers van Yorneo. Om informatie hierover te krijgen willen wij u graag interviewen. Het interview zal zo meteen eerst starten met drie algemene vragen. Vervolgens zullen er zes vragen worden gesteld over de hulpverleningsvorm ONS en andere hulpverleningsvormen die ingezet kunnen worden bij een vechtscheiding gericht op de communicatie tussen ouders ten behoeve van het welzijn van het kind. Daarnaast worden er nog drie vragen gesteld over de kennis en vaardigheden die u toepast in de hulpverlening.

Inleiding

- Wat is uw functie?
- Hoelang bent u al werkzaam bij Yorneo?
- Wat is volgens u de definitie van een vechtscheiding?

Ouderschap Na Scheiding

Binnen de hulpverleningsvorm Ouderschap Na Scheiding bestaan verschillende fasen. Wij stellen u een aantal specifieke vragen over die fasen, omdat wij graag willen weten op welke manier deze hulpverleningsvorm nu wordt toegepast.

- Kent u de fasen waaruit de hulpverleningsvorm Ouderschap Na Scheiding bestaat?
 - o Zo ja, welke fasen zijn dit?
 - o Zo nee, op welke manier werkt u met de hulpverleningsvorm Ouderschap Na Scheiding?
- Op welke manier past u de startfase toe?
 - o Zijn er ook onderdelen van de startfase die u niet toepast?
 - o Waarom maakt u deze keuze?
- Op welke manier past u de aanpassingsfase toe?
 - o Zijn er ook onderdelen van de aanpassingsfase die u niet toepast?
 - o Waarom maakt u deze keuze?
- Op welke manier past u de groeifase toe?
 - o Zijn er ook onderdelen van de groeifase die u niet toepast?
 - o Waarom maakt u deze keuze?

Andere hulpverleningsvormen bij een vechtscheiding

Uit ons literatuuronderzoek zijn er een aantal hulpverleningsvormen naar voren gekomen die gericht zijn op de communicatie tussen ouders, in een vechtscheiding, ten behoeve van het welzijn van het kind. Dit zijn Samen1plan, Ouderschap blijft, No Kids in the middle, Overlegscheiding, Ouderschapsonderzoek en het scheidingsplan

- Bent u bekend (met een van) deze bovenstaande hulpverleningsvormen?
 - o Past u een van deze vormen toe in de hulpverlening aan ouders in een vechtscheiding?
- Welke andere hulpverleningsvormen bieden jullie nog meer aan gericht op de communicatie tussen ouders, in een vechtscheiding, ten behoeve van het welzijn van kind?

Kennis en vaardigheden

Om er voor te zorgen dat wij passende aanbevelingen kunnen doen met betrekking tot andere hulpverleningsvormen is het van belang dat wij te weten komen over welke kennis en vaardigheden u beschikt.

- Over welke kennis beschikt u die u toepast in de hulpverlening aan ouders in een vechtscheiding? (Voorbeelden van kennis zijn over de systeemtheorie, hulpverleningsvormen, ontwikkeling van het kind, gevolgen van een vechtscheiding voor het kind).
- Welke vaardigheden past u toe in de hulpverlening aan ouders in een vechtscheiding? (Voorbeelden van vaardigheden zijn gesprekstechnieken, empathie tonen, neutraliteit uitstralen, transparantie etc.).

Bijlage B Onderzoeksinstrument andere jeugdzorgorganisaties

In het kader van het afstudeeronderzoek wordt er bij Yorneo Hulp na scheiding onderzoek gedaan naar de hulpverlening die daar wordt geboden, gericht op de communicatie tussen ouders die in een vechtscheiding zitten, ten behoeve van het welzijn van het kind. Verder wordt onderzocht welke hulpverleningsvormen Elker, Jeugdhulp Friesland, Vitree en Trias toepassen die passend zijn bij de kennis en vaardigheden van de jeugdzorgwerkers van Yorneo. Om informatie hierover te krijgen willen wij u graag interviewen. Het interview zal zo meteen eerst starten met drie algemene vragen. Vervolgens zullen er zes vragen worden gesteld over de hulpverleningsvorm ONS en andere hulpverleningsvormen die kunnen worden ingezet bij een vechtscheiding gericht op de communicatie tussen ouders ten behoeve van het welzijn van het kind. Daarnaast wordt er nog één vraag gesteld over de kennis en vaardigheden die u toepast in de hulpverlening.

Inleiding

- Wat is uw functie?
- Hoelang bent u hier al werkzaam?
- Wat is volgens u de definitie van een vechtscheiding?

Ouderschap Na Scheiding

Binnen de hulpverleningsvorm Ouderschap Na Scheiding bestaan verschillende fasen. Wij stellen u een aantal specifieke vragen over die fasen, omdat wij graag willen weten op welke manier deze hulpverleningsvorm nu wordt toegepast.

- Bent u bekend met of werkt u met de hulpverleningsvorm Ouderschap na Scheiding?
 - o Zo ja, de vragen hieronder stellen
 - o Zo nee, verder gaan naar 'andere hulpverleningsvorm'
- Kent u de fasen waaruit de hulpverleningsvorm Ouderschap Na Scheiding bestaat?
 - o Zo ja, welke fasen zijn dit?
 - o Zo nee, op welke manier werkt u met de hulpverleningsvorm Ouderschap Na Scheiding?
- Op welke manier past u de startfase toe?
 - o Zijn er ook onderdelen van de startfase die u niet toepast?
 - o Waarom maakt u deze keuze?
- Op welke manier past u de aanpassingsfase toe?
 - o Zijn er ook onderdelen van de aanpassingsfase die u niet toepast?
 - o Waarom maakt u deze keuze?
- Op welke manier past u de groeifase toe?
 - o Zijn er ook onderdelen van de groeifase die u niet toepast?
 - o Waarom maakt u deze keuze?

Andere hulpverleningsvormen bij een vechtscheiding

Uit ons literatuuronderzoek zijn er een aantal hulpverleningsvormen naar voren gekomen die gericht zijn op de communicatie tussen ouders, in een vechtscheiding, ten behoeve van het welzijn van het kind. Dit zijn Samen1plan, Ouderschap blijft, No Kids in the middle, Overlegscheiding, Ouderschapsonderzoek en het scheidingsplan

- Bent u bekend (met een van) deze bovenstaande hulpverleningsvormen?
 - o Past u een van deze vormen toe in de hulpverlening aan ouders in een vechtscheiding?

- Welke andere hulpverleningsvormen bieden jullie nog meer aan gericht op de communicatie tussen ouders, in een vechtscheiding, ten behoeve van het welzijn van kind?

Kennis en vaardigheden

Om er voor te zorgen dat wij passende aanbevelingen kunnen doen met betrekking tot andere hulpverleningsvormen is het van belang dat wij te weten komen over welke kennis en vaardigheden u beschikt.

- Welke kennis en vaardigheden heeft een jeugdzorgwerker nodig om de hulpverleningsvormen die u hiervoor benoemde toe te passen? (Voorbeelden van kennis zijn over de systeemtheorie, hulpverleningsvormen, ontwikkeling van het kind, gevolgen van een vechtscheiding voor het kind). (Voorbeelden van vaardigheden zijn gesprekstechnieken, empathie tonen, neutraliteit uitstralen, transparantie etc.).

Bijlage C Begeleidend schrijven uitstroomprofiel jeugdzorgwerker

Kernopgave één

Deze kernopgave luidt als volgt: ‘belang van opvoeders versus het belang van de jeugdige.’

Mijn afstudeeronderzoek draaide uiteindelijk om het kind, want een vechtscheiding heeft veel negatieve effecten op het welzijn van het kind. Daarom is het zo belangrijk dat ouders hulp krijgen in een dergelijke situatie. Als de ouders beter communiceren, minder stress ervaren en beter in hun vel zitten heeft dat een positief effect op het kind. Dat hield ik tijdens het onderzoek steeds voor ogen en daarmee richtte ik mij continu op het welzijn van het kind. Ik vergat het belang van ouders daarin niet, want ik was mij ervan bewust dat zij geen vechtscheiding willen, zij willen het beste voor hun kind. Zij zien alleen door het vechten niet meer wat het beste is voor het welzijn van het kind.

Om het welzijn van het kind voor ogen te houden en het belang van ouders niet te vergeten stelde ik mijzelf en mijn maatje regelmatig vragen. Dit waren vragen zoals: waarom doen we onderzoek naar dit onderwerp, waarom zoeken we informatie op over de negatieve effecten van een vechtscheiding voor kinderen, waarom beschrijven we het positieve effect van goede communicatie tussen ouders op het welzijn van het kind? Daardoor hield ik mijzelf en mijn maatje bewust van de relevantie van ons onderzoek en de kern daarvan: het welzijn van het kind. Aan deze kernopgave kan ik de hiernavolgende competenties koppelen. Per competentie wordt uitgelegd op welke manier die passend is bij de kernopgave en hoe ik eraan heb gewerkt.

1A, werkt vanuit visie op opvoeding en ontwikkeling

Deze competentie past bij kernopgave een, omdat ik vanuit mijn visie het belang van het kind en de ouders tijdens mijn onderzoek in het oog heb gehouden. Mijn visie is dat ieder kind recht heeft op een veilig thuis en een goede lichamelijke en geestelijke verzorging door zijn ouders (of verzorgers) om ervoor te zorgen dat hij zich goed kan ontwikkelen. Bij kinderen van ouders die in een vechtscheiding zitten valt te betwijfelen of hier sprake van is en daarom is de hulpverlening dan belangrijk. Daarmee moet ingezet worden op de communicatie tussen ouders, omdat dat als het ware de kern van het probleem is. Ouders zien bovendien niet meer wat goed is voor het kind en wat goed is voor de andere ouder, omdat zij vast zitten in de strijd. Vanuit die visie heb ik het onderwerp gekozen (in overleg met mijn maatje) en dat was ook mijn motivatie tijdens het onderzoek. Ik wilde het onderzoek goed uitvoeren en ervoor zorgen dat Yorneo nuttige aanbevelingen zou krijgen, zodat zij de hulpverlening zouden kunnen optimaliseren. Om deze reden vind ik dat ik deze competentie heb behaald op niveau vier. Ik heb vanuit mijn visie op opvoeding en ontwikkeling een actieve bijdrage geleverd aan het optimaliseren van de hulpverlening ten behoeve van het welzijn van het kind.

3B, brengt de situatie in kaart

Deze competentie past bij kernopgave één, omdat een situatie duidelijk moet zijn om te kunnen bepalen wat in het belang van de ouders en wat in het belang van het kind is. In het afstudeeronderzoek heb ik dat gedaan door kennis uit de literatuur te halen en kennis uit de praktijk te halen door middel van de interviews. De kennis uit de literatuur was allereerst belangrijk, omdat ik op die manier inzicht kreeg in de relevantie van het onderwerp en het belang van goede hulpverlening in vechtscheidingssituaties. In het literatuuronderzoek vond ik het belangrijk om verschillende bronnen te raadplegen en te beschrijven, zodat ik op die manier zoveel mogelijk kennis opdeed en een breed beeld creëerde. Bovendien kon ik op die manier bronnen vergelijken en nagaan hoe betrouwbaar informatie was. Als informatie vaker werd beschreven dan was de informatie betrouwbaarder dan wanneer ik maar één bron kon vinden met die informatie. Op basis van het voorgaande vind ik dat ik deze competentie heb behaald op niveau vier, omdat ik mij bewust was van het belang van een brede blik voor het in kaart brengen van de situatie. Daar heb ik mij voor ingezet door veel verschillende bronnen te zoeken en te raadplegen en niet te snel tevreden te zijn met één bron.

Kernopgave vier

Deze kernopgave luidt als volgt: 'privacy waarborgen versus transparantie bieden.'

Het was tijdens het afstudeeronderzoek belangrijk dat ik het proces en het onderzoek inzichtelijk maakte, omdat de beoordelaren op die manier konden beoordelen of het onderzoek goed was uitgevoerd en waar de knelpunten zaten.

Ook voor Yorneo was dit belangrijk, omdat zij de resultaten en de aanbevelingen goed zouden kunnen begrijpen als zij wisten hoe het onderzoek was uitgevoerd, wat de literatuur over het onderwerp zei, welke stappen er waren genomen en wie er waren geïnterviewd. Tegelijkertijd was het belangrijk om de privacy van de respondenten te waarborgen en ervoor te zorgen dat de resultaten alleen werden gebruikt voor het onderzoek bij Yorneo. Dit deden mijn maatje en ik door iedere respondent te vragen om toestemming voor het opnemen van de interviews en de opnames te verwijderen toen de resultaten bekend waren. Verder woog ik af wat ik aan de organisaties vertelde over de anderen. Als respondenten van organisatie A bijvoorbeeld vroegen hoe het bij organisatie B ging hield ik mijn antwoord algemeen. Ik noemde geen specifieke antwoorden of casussen. Dit deed ik om de privacy van de respondenten te waarborgen en geen 'praatjes' rond te zaaien. Aan deze kernopgave kan ik de hiernavolgende competenties koppelen. Per competentie wordt uitgelegd op welke manier die passend is bij de kernopgave en hoe ik eraan heb gewerkt.

1E, in een systeemgerichte context: coördineert de zorg

Deze competentie past bij kernopgave vier, omdat het bij coördinatie van het contact met respondenten van verschillende organisaties belangrijk was om de privacy te waarborgen. Wat vertel ik wel en wat vertel ik niet? De interviews deden mijn maatje en ik bij vier verschillende organisaties om een breed beeld te krijgen van hulpverlening bij een vechtscheiding: hoe doen de organisaties dat en hoe voeren zij een bepaalde hulpverleningsvorm uit. Doordat wij naar verschillende organisaties gingen, vormden wij als het ware de verbindende factor tussen de organisaties. Alle respondenten van de organisaties werden op de hoogte gesteld van de resultaten en aanbevelingen (na toestemming van Yorneo) en daardoor kregen zij inzicht in het onderzoek én in de hulpverlening van elkaar. Op die manier liet ik zien dat ik in staat was om contact te leggen en te onderhouden met respondenten van verschillende organisaties. Daarnaast stimuleerde ik een zekere mate van samenwerking, omdat in de resultaten en de aanbevelingen werd beschreven wat de overeenkomsten en verschillen waren en wat Yorneo kon gebruiken (of leren) van andere jeugdzorgorganisaties. Het was vervolgens aan Yorneo zelf om daarmee aan de slag te gaan. Ik vind daarom dat ik deze competentie heb behaald tussen niveau drie en vier in. Niveau drie vind ik 'te laag' voor het werk dat ik heb gedaan binnen het afstudeeronderzoek bij de verschillende organisaties, maar niveau vier vind ik 'te hoog' omdat mijn invloed op de samenwerking beperkt was.

3B, brengt de situatie in kaart

Deze competentie past bij deze kernopgave vier, omdat het gaat om het inzichtelijk maken van het werk en de resultaten. Dat heb ik gedaan tijdens het afstudeeronderzoek zoals wordt beschreven bij kernopgave vier. Verder heb ik de situatie breed in kaart gebracht door respondenten van verschillende organisaties te benaderen en te interviewen. Op die manier kreeg ik een breed beeld van de situatie vanuit verschillende perspectieven. Die perspectieven legde ik naast elkaar om te kijken wat er overeenkwam en wat de verschillen waren en daar kon ik vervolgens conclusies en aanbevelingen uittrekken, bijvoorbeeld: 'Yorneo kan de site Compaiz, ontwikkelt door Elker, gebruiken door ouders daarop te attenderen als zij informatie willen hebben of een ouderschapsplan moeten schrijven.' Ik heb op die manier een brede blik gehanteerd. Daarom vind ik dat ik de situatie goed in kaart heb gebracht in het afstudeeronderzoek en dat ik bij deze competentie op niveau vier zit.

Kernopgave vijf

Deze kernopgave luidt als volgt: 'positie innemen.'

Tijdens het afstudeeronderzoek heb ik te maken gehad met respondenten van verschillende organisaties en dus met verschillende partijen. Ik moest mijn positie als onderzoeker innemen richting die organisaties en vanuit die positie met hen samenwerken. Dat heb ik gedaan door bij het eerste contact mijzelf voor te stellen, het onderzoek uit te leggen en onze vraag voor te leggen (meedoen als respondent).

Vervolgens nam ik tijdens de interviews mijn positie in door uit te leggen waar ons onderzoek over ging en hoe wij het uitvoerden. Ik vertelde bijvoorbeeld dat wij eerst literatuuronderzoek hadden gedaan, nu het veldonderzoek uitvoerden en waarom. Op die manier nam ik de leiding tijdens de interviews en wisten de respondenten wat er van hen werd verwacht. In deze positie was ik de vertegenwoordiger van het onderzoek en daarmee ook van het kind, omdat het uiteindelijk steeds draaide om het welzijn van het kind. Het doel was om de hulpverlening van Yorneo te optimaliseren ten behoeve van het welzijn van het kind. Ik vind dat ik mijn positie tijdens het onderzoek goed heb ingenomen richting de respondenten van verschillende organisaties. Ik heb mij opgesteld als een collega professional die geïnteresseerd was in het werk van de respondenten en een bijdrage wilde leveren aan het optimaliseren van de hulpverlening.

1E, in een systeemgerichte context: coördineert de zorg

Deze competentie past bij de kernopgave vijf, omdat het gaat om het innemen van mijn positie in het contact met respondenten van verschillende organisaties. In die positie was ik bezig met de coördinatie door de informatie van alle respondenten te inventariseren, daar betekenis aan te geven en te kijken wat Yorneo mogelijk nog kon leren van andere organisaties. Ik stelde mij op als een professional door mijn afspraken na te komen en mijzelf neer te zetten als de expert wat betreft het onderzoek. Ik kon de organisaties vertellen waar het onderzoek over ging en hoe het in elkaar zat en dat deed ik ook. Op het gebied van kennis over hulpverlening bij vechtscheiding was ik niet de expert en daarom had ik een open en geïnteresseerde houding, zodat de respondenten zagen dat ik hun verhaal graag wilde horen. Op basis van het voorgaande vind ik dat ik deze competentie binnen deze kernopgave heb behaald op niveau vier. Dat is een verschil met dezelfde competentie binnen kernopgave vier en dat komt omdat het binnen deze kernopgave specifiek gaat om het innemen van mijn positie. Ik vind dat ik dat heb gedaan op niveau vier terwijl ik het stimuleren van de samenwerking, wat hoort bij kernopgave vier, in beperkte mate heb gedaan.

2B, omgaan met (culturele, levensbeschouwelijke, genderspecifieke en seksuele) diversiteit

Deze competentie past bij kernopgave vijf, omdat ik bij dergelijke verschillen mijn positie moet kunnen innemen, maar ook moet kunnen 'wisselen' van positie (perspectief). Wat vind ik zelf en wat is daarvan de invloed op mijn mening en ook: wat vindt de cliënt en wat is daarvan de invloed op zijn mening? Tijdens het afstudeeronderzoek kwamen er geen specifieke verschillen naar voren zoals wordt beschreven in de competentie, maar er kwamen wel verschillen in visie naar voren. We interviewden bijvoorbeeld twee respondenten van een andere organisatie dan Yorneo. Die gebruikten niet een specifieke hulpverleningsvorm, maar werkten vanuit hun visie. Die visie was de basis van hun handelen en van daaruit bepaalden zij wat de best aansluitende hulp was bij een gezin. Dat was nieuw voor mij, omdat ik altijd gewend ben (geweest) om vanuit een of meerdere specifieke hulpverleningsvormen te werken. Daardoor stond ik eerst enigszins sceptisch tegenover het verhaal van deze respondenten, maar toen ik langer met hen in gesprek was en doorvroeg werden hun argumenten voor die keuze steeds duidelijker. Dat zorgde ervoor dat ik het beter begreep en de voordelen van die werkwijze inzag. Dit is een mooi voorbeeld van het omgaan met en openstaan voor verschillen en daarover in gesprek gaan.

Op basis van het voorgaande vind ik dat ik deze competentie heb behaald op niveau drie, want ik ben er niet veel mee bezig geweest. Die ene situatie heeft er echter wel voor gezorgd dat ik het nut ervaarde van doorvragen en loslaten van mijn eigen overtuiging. In de theorie en praktijk kende ik dat nut al wel, maar het was goed voor mij om dat weer te ervaren.

Overige competenties

Competentie 3L (draagt bij aan beleid) past niet bij één van de voorgaande kernopgaven, maar die competentie vind ik wel passen bij mijn afstudeeronderzoek. Competentie 3L beschrijft dat de jeugdzorgwerker op kritisch opbouwende wijze bijdraagt aan de vorming en uitvoering van het beleid van de organisatie. Daaronder valt onder andere dat hij/zij bijdraagt aan kwaliteitsontwikkeling van de organisatie door onderwerpen en ontwikkelingen onder de aandacht te brengen (Landelijk Uitstroomprofiel Jeugdzorgwerker, 2010). Tijdens mijn afstudeeronderzoek heb ik dat gedaan door de jeugdzorgwerkers er bewust van te maken of en hoe zij met de hulpverleningsvorm ONS werken, waarom zij bepaalde keuzes maken en welke hulpverleningsvormen zij nog meer inzetten.

Vervolgens zijn daar een conclusie en aanbevelingen uitgekomen die de jeugdzorgwerkers moeten helpen om de hulpverlening te optimaliseren. Ik was actief bezig met het verbeteren van de kwaliteit van de hulpverlening en op die manier heb ik bijgedragen aan het beleid van de organisatie. Het onderzoek was organisatie breed. Daardoor kan het gebruikt worden door de hele organisatie en dat maakt de invloed van het onderzoek groter.

Daarom vind ik dat ik deze competentie op niveau vier heb behaald, want ik heb een actieve bijdrage geleverd aan het beleid die bruikbaar is voor de hele organisatie.

Conclusie

Zoals uit hoofdstuk drie blijkt heb ik tijdens het afstudeeronderzoek aan drie kernopgaven en verschillende competenties gewerkt. Alle competenties heb ik behaald en daarbij verschilt het of ik ze op niveau drie of niveau vier heb behaald. Voorafgaand aan het afstudeeronderzoek had ik niet gedacht dat ik zoveel aan de kernopgaven en competenties zou kunnen werken als uit dit verslag blijkt, omdat ik tijdens het afstudeeronderzoek niet direct in contact was met cliënten. Ik heb daarvan geleerd dat ook het werk rondom cliënten, zonder direct contact, nuttig en leerzaam is omdat ik wel bezig was met het welzijn en het belang van de cliënten. Ik deed onderzoek om een bijdrage te leveren aan het optimaliseren van de hulpverlening en daarbij was ik aan het werk voor de cliënten. Bovendien heb ik er zelf veel van geleerd, zoals blijkt uit de verschillende kernopgaven en competenties. Los daarvan heb ik veel theoretische en praktische kennis opgedaan door het literatuur- en veldonderzoek en dat vind ik waardevol. Ik heb nog niet de ervaring, maar ik heb wel veel meer kennis dan voor het afstudeeronderzoek en ik ben ervan overtuigd dat die kennis altijd van pas kan komen. Ook als ik niet direct hulpverlening biedt gericht op vechtscheidingen kan ik in aanraking komen met de problematiek, bijvoorbeeld doordat ik kinderen en/of jongeren begeleid waarvan de ouders in een vechtscheiding zitten. Door middel van het afstudeeronderzoek heb ik nu kennis over de effecten van een dergelijke situatie op de kinderen van ouders in een vechtscheiding en van de mogelijke hulpverleningsvormen aan ouders. Die kennis kan ik dan toepassen door de problematiek te signaleren, de effecten te herkennen en erop in te interveniëren (bijvoorbeeld een neutrale houding innemen) en ouders en/of hun kinderen door te verwijzen naar gespecialiseerde hulpverlening.